

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานประกันคุณภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. แนวคิดหลักการในการประกันคุณภาพการศึกษา
3. พระราชบัญญัติการศึกษา หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา
4. นโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
5. แนวทางประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
6. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพทั่วไปของการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีภารกิจจัดการศึกษา 3 ระดับดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2537, หน้า 2)

1. จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในหลักสูตรอนุบาลศึกษาเพื่อให้เด็กก่อนวัยเรียนมีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา ตามภารกิจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535
2. จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ให้แก่เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับทุกคนได้เข้าเรียนและเรียนจบหลักสูตร ตามภารกิจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา พ.ศ.2523และพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535
3. จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้แก่เด็กในพื้นที่ชนบทที่เรียนจบชั้น ป.6 ได้มีโอกาสศึกษาต่อเพิ่มขึ้น ตามนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้นพื้นฐานจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ของรัฐบาลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2534

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีภารกิจตามนโยบายแห่งพระราชบัญญัติ
คณะกรรมการการประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2523
แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 นโยบายของคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา
รวม 3 ระดับ คือ ก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ตามรายละเอียดดังนี้

1. จัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและ
มัธยมศึกษาตอนต้น
2. จัดโรงเรียนประถมศึกษาและจัดบริการทางการศึกษาในรูปแบบอื่น เพื่อให้เด็กวัย
ก่อนเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง
3. จัดโรงเรียนประถมศึกษาและจัดบริการทางการศึกษาในรูปแบบอื่น เพื่อให้เด็กวัยก่อน
เกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ และนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรียนต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้นอย่างทั่วถึง
4. จัดทำงบประมาณและจัดสรรงบประมาณและเงินอื่นที่ใช้ในการจัดการศึกษา ทั้ง 3 ระดับ
5. จัดทำมาตรฐานวิชาการ อาคารสถานที่ สื่อการเรียน และค่าใช้จ่ายของโรงเรียน
6. บริหารงบประมาณ ควบคุม ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานในสังกัด
7. พัฒนาแนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาและสนับสนุนส่งเสริมการจัด
หลักสูตรการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัด
8. ส่งเสริมสนับสนุนให้บริการและพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษาในสังกัดทั่วประเทศ
9. พัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้ง 3 ระดับ ให้บรรลุตามจุดหมายหลักสูตรและแนวจัด
ประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา
10. นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาทั้งในระดับก่อนประถมศึกษา ประถม
ศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น
11. พัฒนาการศึกษทั้ง 3 ระดับ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง
เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
12. รวบรวมข้อมูล วิจัย และส่งเสริมการวิจัยการศึกษาทั้ง 3 ระดับ

โครงสร้างการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษาจะต้องดำเนินการงานบริหารโรงเรียนซึ่งมีขอบข่ายครอบคลุมงาน
หลายด้านด้วยกัน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538, หน้า 7) ได้กำหนดงาน
บริหารโรงเรียนไว้รวม 6 งาน ซึ่งมีขอบข่ายพอสรุปได้ดังนี้

1. งานวิชาการ การบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับ
การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2. งานบุคลากร การบริหารงานบุคลากร เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรบุคคล ให้เป็นกำลังสำคัญในการบริหารงานด้านอื่น ๆ ให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทั่วไปจะครอบคลุม การสรรหาบุคคลเข้าปฏิบัติงาน การดูแลบำรุงรักษา การพัฒนาจนกระทั่งพ้นไปจากงาน

3. งานกิจการนักเรียน การบริหารงานกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนและกิจกรรมทั้งหมด ยกเว้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียนซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตรให้บรรลุผลสำเร็จ

4. งานธุรการ การเงินและพัสดุ การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ ที่ปฏิบัติอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา ปฏิบัติโดยยึดกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ เกณฑ์เงื่อนไขตามหนังสือสั่งการ มีลักษณะเป็นงานประจำ ครอบคลุม 3 งาน คือ งานธุรการ งานการเงิน และงานพัสดุ

5. งานอาคารสถานที่ การบริหารงานอาคารสถานที่ คืองานการจัดอาคารสถานที่ บริเวณที่มุ่งประโยชน์ใช้สอยอย่างเต็มที่ ครอบคลุมงานการจัดให้มีอาคารสถานที่ใช้ประโยชน์ การบำรุงและการตกแต่ง

6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือการที่โรงเรียนพยายามนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และให้ชุมชนได้มีโอกาสใช้บริการจากโรงเรียน ครอบคลุมงานการใช้บริการและได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน งานให้ความร่วมมือแก่ชุมชน และงานประชาสัมพันธ์

ทั้ง 6 งานนี้เมื่อพิจารณาเทียบกับวัตถุประสงค์หลักของการบริหารโรงเรียน จะเห็นว่างานวิชาการเป็นงานหลักที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักโดยตรง จึงแบ่งงานบริหารโรงเรียนทั้ง 6 งาน ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. งานหลัก เป็นงานที่เป็นไปเพื่อให้ นักเรียนบรรลุจุดหมายของหลักสูตร โดยตรง คือ งานวิชาการ
2. งานสนับสนุน เป็นงานที่ช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติงานหลักเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ งานการเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ในการบริหารงานทั้ง 6 งาน ดังกล่าวข้างต้น ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องจัดโครงสร้างหลักขององค์กร(โรงเรียน) และผู้รับผิดชอบในโครงสร้างหลัก แต่ละส่วนจะรับผิดชอบในโครงสร้างย่อยอีกด้วย (ปรีชา คัมภีร์ปกรณัม, 2536, หน้า 9-10)

ปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียน

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดการประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2529 ก, หน้า 8-11) พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการเกณฑ์เด็กสำหรับการศึกษา

ภาคบังคับยังไม่ทั่วถึง มีการออกกลางคัน การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กสำหรับการศึกษาภาคบังคับยังไม่ทั่วถึง มีการออกกลางคัน การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กวัยก่อนเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับยังทำได้น้อย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพของนักเรียนตามหลักสูตรยังไม่น่าพอใจ สุขภาพอนามัยของนักเรียนจำนวนหนึ่งยังมีปัญหา ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอนยังไม่น่าพอใจ อัตราการซ้ำชั้นยังอยู่ในเกณฑ์สูง การบริหารและการจัดการประถมศึกษายังไม่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน การกระจายอัตรากำลังครูในหลายท้องที่ยังไม่เหมาะสม ขาดระบบการประสานงานและการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ การนิเทศและติดตามผลยังไม่บรรลุผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอน ขาดการวางแผนการจัดองค์การและการให้ขวัญกำลังใจ การพัฒนาบุคลากรยังไม่ทั่วถึง และขาดการติดตามผลการนำไปใช้

ชูศรี สนิทประชากร (2536, หน้า 211-200) ได้สรุปปัญหาการศึกษาของไทยดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับความเสมอภาคทางการศึกษา โดยเฉพาะเด็กในชนบทขาดประสบการณ์ที่ดี
2. ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างของระบบการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของตลาดแรงงาน
3. ปัญหาเกี่ยวกับการวัดผลการศึกษา ซึ่งจะวัดความจำมากกว่าการวัดพฤติกรรมของเด็ก
4. ปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การศึกษา การขาดแคลนอุปกรณ์การศึกษา
5. ปัญหาเกี่ยวกับอาคารสถานที่ บางสถานที่คับแคบเกินไป ไม่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน จำนวนห้องเรียนไม่เพียงพอ สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม เช่นอยู่ใกล้โรงงานส่งเสียงดังรบกวนการเรียน
6. ปัญหาการนิเทศการศึกษา ไม่ได้ปฏิบัติอย่างจริงจัง
7. ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน ด้านสุขภาพ ด้านอารมณ์ สติปัญญา การเรียน เศรษฐกิจ
8. ปัญหาเกี่ยวกับครู การขาดแคลนครูในชนบท คุณธรรมของครู ขวัญในการปฏิบัติงานของครู

ชลีภรณ์ กอบกัยกิจ (2535, หน้า 3) ได้สรุปถึงปัญหาการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ไว้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่มักไม่ค่อยได้รู้ล่วงหน้า ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมตัวที่จะรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงได้
2. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ไม่สามารถจัดครูเข้าสอนในหลักสูตรได้ โรงเรียนมักมีบุคลากรไม่สัมพันธ์กับหลักสูตร กล่าวคือ มีบุคลากรไม่ครบตามลักษณะวิชา และไม่ตรงกับงาน
3. ปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์ โดยวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากมีงบประมาณจำกัด

และต้องลงทุนในการจัดซื้อสูง

4. ปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศการสอน ขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ และการนิเทศภายใน โรงเรียนยังไม่มี การดำเนินการเป็นระบบ และประสิทธิภาพเพียงพอ

แนวคิดหลักการในการประกันคุณภาพการศึกษา

สมศักดิ์ สินธุระเวช (2542, 45-46) กล่าวว่า “คุณภาพ” มีผู้ให้ความหมายไว้ต่างกัน แต่คำว่าคุณภาพในปัจจุบันนี้ หมายถึง การทำให้ลูกค้าพึงพอใจด้วยการทำให้ความต้องการและความหวังของลูกค้าได้รับการตอบสนอง เช่น คุณภาพในทางการศึกษา ก็คือ การทำให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม พึงพอใจ (ประทับใจหรือมั่นใจ) ในคุณภาพของผลผลิต(นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด) คำว่าคุณภาพจึงเป็นคำที่ทุกคนต้องการ ทุกคนอยากเห็นผู้ที่จบการศึกษา เป็นคนที่สมบูรณ์ มีสมดุลย์ ทั้งด้านจิตใจ ร่างกายปัญญา และสังคม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคาดหวัง อยากจะเห็นคุณภาพเกิดขึ้นในทุก ๆ เรื่อง

สถานศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเป็นสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ในเรื่องต่อไปนี้

1. มีความเป็นผู้นำระดับมืออาชีพ ผู้บริหารต้องมีความมั่นคง มีความมุ่งมั่น ใช้วิธีการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเป็นมืออาชีพระดับแนวหน้า
2. มีเป้าประสงค์และวิสัยทัศน์ร่วมกันและมีวัตถุประสงค์ที่เป็นเอกภาพ มีการปฏิบัติงานคงที่ สม่ำเสมอ มีลักษณะที่เป็นองค์กรร่วมและความร่วมมือ
3. มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีบรรยากาศที่เป็นระเบียบเรียบร้อย สิ่งแวดล้อมในการทำงานดีดูดี
4. มีการเรียนการสอนที่เข้มแข็ง กำหนดเวลาเรียนไว้สูง เน้นความสำเร็จ
5. มีการสอนที่มีความมุ่งหมาย การจัดการมีประสิทธิภาพ วัตถุประสงค์ชัดเจน จัดบทเรียนอย่างมีรูปแบบ มีการปฏิบัติที่ปรับตัวยืดหยุ่น
6. มีความคาดหวังโดยรวมสูง มีความท้าทายทางปัญญา
7. มีการเสริมแรงในเชิงบวก มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน และเป็นธรรม มีข้อมูลย้อนกลับ
8. มีการติดตามความก้าวหน้า ติดตามการปฏิบัติงานของผู้เรียน ประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน
9. ส่งเสริมความรับผิดชอบของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเคารพนับถือตนเอง ส่งเสริมการรับผิดชอบตามตำแหน่งหน้าที่ ควบคุมการปฏิบัติงาน

10. มีความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนของผู้เรียน
11. มีการจัดการเรียนที่เป็นระบบ ใช้สถานศึกษาเป็นฐานสำหรับการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

ถาวร กองคิด (2535, หน้า 9) คุณภาพการศึกษาเป็นเรื่องที่กล่าวถึงกันตลอดมา โดยเฉพาะในวงการประถมศึกษา

คำ “คุณภาพ” พจนานุกรมอธิบายความหมายว่า ลักษณะความดี ลักษณะประจำบุคคลหรือสิ่งของ คำ “ศึกษา” หมายความว่า การเล่าเรียน ฟังและอบรม ดังนั้น คุณภาพการศึกษา จึงน่าจะมีความหมายว่า การเล่าเรียน ฟังและอบรม เพื่อให้เกิดคุณลักษณะประจำบุคคลและเป็นคุณลักษณะที่เป็นความดีซึ่งจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีความต้องการที่จะให้ผู้จบหลักสูตรนี้ออกไป มีลักษณะประจำตัวและมีคุณลักษณะที่เป็นความดี 8 ประการ

1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้คงสภาพอ่านออกเขียนได้
2. มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัวได้
4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผลด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
6. มีนิสัยรักการอ่าน และใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
7. มีความรู้ทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงานและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลป วัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า 7 – 8) “คุณภาพมาตรฐาน” เป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการบริโภคกินอยู่หลับนอน ผักผ่อน ท่องเที่ยว การงาน อาชีพ การศึกษา สาธารณสุขและเรื่องอื่น ๆ

คุณภาพและมาตรฐานเป็นของคู่กัน บางครั้งมีการใช้สลับที่หรือแทนที่กัน วิเคราะห์ความหมายได้ดังนี้

“คุณภาพ” คือภาวะหรือสภาพที่เป็นคุณหรือเป็นประโยชน์ทางธุรกิจและอุตสาหกรรม ถือว่าลูกค้าหรือผู้บริโภคเป็นบุคคลสำคัญ จึงนิยามความหมายว่า คุณภาพคือสภาพที่เป็นคุณ

ถือว่าลูกค้าหรือผู้บริโภคเป็นบุคคลสำคัญ จึงนิยามความหมายว่า คุณภาพคือสภาพที่เป็นคุณ ประโยชน์และทำความพึงพอใจต่อลูกค้า

“มาตรฐาน” คือสิ่งที่ถือเป็นหลักสำหรับเทียบกำหนดคุณค่าของบุคคลหรือสิ่งของ เช่น มาตรฐานขั้นต่ำของคนต้องมีอายุ “ครบองค์ 32” มาตรฐานของบ้านต้องมีห้องน้ำ ห้องส้วม วัดต้องมีโบสถ์ โรงเรียนต้องมีห้องสมุด รถยนต์ต้องมีเข็มขัดนิรภัย เป็นต้น

มาตรฐานและคุณภาพมักจะควบคู่กันอยู่เสมอ มาตรฐานเป็นข้อกำหนดองค์ประกอบ ส่วนคุณภาพเป็นระดับของคุณค่าหรือคุณประโยชน์ของแต่ละองค์ประกอบ

มาตรฐานสูงจึงหมายถึง มีองค์ประกอบที่มีคุณประโยชน์จำนวนมาก คุณภาพสูง หมายถึงแต่ละองค์ประกอบและองค์รวมก่อให้เกิดคุณประโยชน์และความพึงพอใจในระดับสูง

ในทางการศึกษาผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในฐานะผู้จัดและผู้รับบริการต่างก็ต้องการ มาตรฐานและคุณภาพในระดับสูงและสูงขึ้น ไปเรื่อย ๆ โดยอาศัยแนวเทียบจากบริบทและสังคม รอบด้าน รวมทั้งนานาประเทศด้วย

มาตรฐานและคุณภาพการศึกษาอันเป็นผลรวมหรือจุดหมายปลายทางได้แก่ ผู้เรียนมี คุณภาพคือเป็นคนมีคุณค่า มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เช่น มีความรู้ มีความสามารถ เจลียวฉลาด คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีอาชีพ พึ่งตนเองได้ เพื่อแผ่ผู้อื่นและเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 17-20) การประกัน คุณภาพการศึกษาหมายถึง ระบบการสร้างความมั่นใจให้กับสังคมหรือชุมชนว่า โรงเรียนของชุมชน ได้รับการพัฒนาถึงเกณฑ์มาตรฐานสามารถจัดการศึกษาให้กับลูกหลานของชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ นักเรียนที่จบแล้วมีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้

การประกันคุณภาพโรงเรียน การจะประกันคุณภาพการศึกษาให้กับลูกหลานของชุมชน ได้ โรงเรียนประถมศึกษาต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานก่อน เรียกว่า “ประกันคุณภาพโรงเรียน” ซึ่งพัฒนาโรงเรียนให้มีความพร้อมถึงเกณฑ์มาตรฐานได้นั้น โรงเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่จะต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการพัฒนาโรงเรียนให้มาก เพื่อให้โรงเรียนมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนให้กับลูกหลานได้บรรลุผลตามที่หลักสูตรกำหนดและมีคุณภาพ ซึ่งได้แก่

1. การปรับปรุงอาคารเรียน อาคารประกอบและการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ให้ร่มรื่น สวยงาม มีน้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาดตลอดปี
2. จัดหาสื่อ วัสดุการสอน และห้องปฏิบัติการเพื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอและเหมาะสม

3. มีครูเพียงพอและได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ
 4. โรงเรียนได้มีการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน กระบวนการบริหารและกระบวนการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
 5. นักเรียนได้รับการพัฒนาครอบคลุมทุกด้านทั้งความรู้พื้นฐานทางวิชาการ การพัฒนาสุขภาพร่างกายและจิตใจ พฤติกรรม อารมณ์ สังคม ตลอดจนความรับผิดชอบการรักการทำงาน การเสียสละเพื่อปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม
- ดังนั้น การจะประกันคุณภาพการศึกษาให้กับชุมชนได้ โรงเรียนจะต้องได้รับการพัฒนา ก่อน ซึ่งการจะพัฒนาโรงเรียนให้ได้ถึงเกณฑ์มาตรฐานจะต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะชุมชนหรือผู้แทนชุมชนเป็นสำคัญ

คุณภาพการศึกษา

แนวความคิดในเรื่องของ “คุณภาพการศึกษา” (Quality of Education) แต่เดิมมักหมายถึง การประเมินผลผลิต (Outputs) ทางการศึกษา มากกว่ากระบวนการและมักเน้นวิธีการวัดด้วยวิธีการเชิงปริมาณ อย่างไรก็ตามก็ได้มีคำถามเกิดขึ้นว่า ตัววัดเชิงปริมาณเหล่านี้เพียงพอหรือไม่ที่จะใช้อธิบายความผันแปรต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในผลผลิตทางการศึกษานั้น โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับเงื่อนไขทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและในโรงเรียน สถาบันนานาชาติเพื่อการวางแผนการศึกษาขององค์การยูเนสโก (International Institute for Education Planning, UNESCO) ได้ให้ความหมายของคุณภาพการศึกษาว่า ประกอบด้วย 3 มิติ ที่มีความสัมพันธ์เชิงระบบ ซึ่งกันและกัน อันได้แก่

1. คุณภาพของปัจจัย (Inputs) ที่ใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่หลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา
2. คุณภาพของกระบวนการ (Process) ได้แก่การเรียนการสอนและการบริหารจัดการ
3. คุณภาพของผลผลิต (Outputs) ทางการศึกษา ได้แก่ คุณภาพของนักเรียน อันประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

กล่าวคือ ในการจัดการศึกษา เมื่อนักเรียนเข้าสู่สถานศึกษาแล้ว ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญอันประกอบด้วยครูก็จะดำเนินการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนตามกรอบหลักสูตร โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ ของแต่ละสถานศึกษาจนจบหลักสูตรและได้ผลผลิตเป็นผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพ (อ่ำรุ่ง จันทวานิช, 2542, หน้า 4)

แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นวิธีการหรือกลยุทธ์ที่กำหนดแนวปฏิบัติ หรือแนวทางในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาที่เป็นหลักประกันว่านักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของสังคม

การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน 3 ประการ

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) คือกระบวนการหรือแนวปฏิบัติ ที่นำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพประกอบด้วย

1.1 การกำหนดมาตรฐาน ด้านผลผลิต ปัจจัยและกระบวนการ

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานหมายถึง การพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ศักยานิเทศก์ และผู้บริหารทางการศึกษา และการ สนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. การตรวจสอบและการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา (Quality Audit and Intervention) คือกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

2.1 การประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาและการจัดทำรายงานของ สถานศึกษาต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นการติดตามและตรวจสอบของ สถานศึกษา (Internal Audit)

2.2 การติดตามและตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (External Audit)

2.3 มาตรการปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Quality Intervention)

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment) คือกระบวนการหรือแนว ปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย

3.1 คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (External School Reveiw)

3.2 การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (Accreditation)

3.3 การประเมินผลพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพ การศึกษา (Total Quality Assessment) (สำนักงานคณะกรรมการการประณศึกษาแห่งชาติ , 2541)

การประกันคุณภาพคืออะไร

การประกันคุณภาพ คือการวางแผนและการปฏิบัติของหน่วยผลิตที่มุ่งจะผลิตสิ่งที่มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ผลผลิต ดังนั้นการประกันคุณภาพทางการศึกษาจึงเป็นกระบวนการ วางแผนและกระบวนการจัดการของผู้ที่รับผิดชอบจัดการศึกษาที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่าจะ พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตรและตรงกับ ความมุ่งหวังของสังคม

ทำไมต้องประกันคุณภาพการศึกษา

เป็นความคิดที่ตรงกับคำว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) ที่สังคมมีสิทธิ

จะเรียกร้องให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษา ได้เพียรพยายามจะให้การศึกษาค้นคว้าพัฒนาบุคลากรของเขาย่างมีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อให้บุคลากรของเขามีความรู้ความสามารถทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ได้อย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล สนองความสนใจความต้องการและความถนัดที่แตกต่างกัน และข้อสำคัญทุกคนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่สังคมต้องการ เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคต่อไปนี้ไม่ว่าผู้ปกครองจะส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนไหนเขาทวงสิทธิ์ว่าบุตรหลานของเขาจะได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานคุณภาพสูงเท่ากับการวิ่งเดินไปฝากบุตรหลานเข้าเรียน โรงเรียนดัง ๆ ระบบประกันคุณภาพจะยอมไม่ได้ ถ้าบุคลากรของเขาเสียเวลามารับการศึกษาครบเวลาแล้วไม่มีคุณภาพ

ใครเป็นผู้ประกันคุณภาพการศึกษา

คุณภาพผลิตภัณฑ์สินค้าที่ผลิตจากโรงงาน จะประกันโดยคณะบุคคลผู้บริหารจัดการโรงงานและหุ้นส่วนฉันใดคุณภาพของการจัดการศึกษาจะประกันโดยสถานศึกษา และหุ้นส่วนผู้ประกันโดยตรง คือ ผู้บริหารและคณะครู บุคลากรทางการศึกษา หุ้นส่วนที่ร่วมรับผิดชอบคือ คณะกรรมการโรงเรียนที่มีผู้แทนชุมชนและผู้ปกครองเป็นหลัก รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ จังหวัด เขต กรมเจ้าสังกัด และกระทรวง

ใครเป็นฝ่ายทวงสิทธิ์การประกันคุณภาพการศึกษา

ผู้ทวงสิทธิ์ของคุณภาพสินค้า คือผู้บริโภค ผู้ทวงสิทธิ์ของการประกันคุณภาพการศึกษาเรียงตามลำดับ คือนักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมประเทศชาติ นั่นคือทุกคนที่ได้รับผลกระทบจากคุณภาพของนักเรียนที่จบจากสถานศึกษา

ความจำเป็นที่ต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษา

1. ผู้ที่จบการศึกษาในแต่ละระดับของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังไม่มีคุณภาพที่สังคมพอใจ
2. ยังไม่มีมาตรฐานกลางที่โรงเรียนต่าง ๆ พึ่งประสงค์และพึงพอใจ
3. มีความสับสนและขาดสภาพสมดุลของแนวคิดต่าง ๆ เชนนโยบาย เช่น การรวมอำนาจการกระจายอำนาจ การควบคุมจากส่วนกลาง การให้โรงเรียนเป็นอิสระและอยู่ในความดูแลของท้องถิ่น สัดส่วนของการบังคับวิชาเรียน และการปล่อยให้เลือกเรียนเสรี ความเข้มงวดในมาตรฐานความรู้ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม กับการยินยอมให้มีความยืดหยุ่นที่หลากหลาย (การวัดผลผู้เรียนที่ยังไม่ได้มาตรฐานเดียวกัน)
4. ขาดมาตรฐานที่จะกำกับ กำชับให้โรงเรียนดำเนินงาน ในการพัฒนาคุณภาพของการจัดการสอนและการปฏิบัติต่าง ๆ ตามแนวทางการใช้หลักสูตรให้ได้ผลสำเร็จอย่างจริงจัง
5. ขาดแรงจูงใจหรือการเสริมแรงเพื่อการยกย่องให้เกียรติแก่ผู้ปฏิบัติงานขาดความเป็น

ธรรมในการเลื่อนระดับ ปรับตำแหน่ง ตลอดจนการพิจารณาเงินประจำตำแหน่งในสายบริหาร สายผู้สอนและสายสนับสนุน ไม่ได้รับความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกัน

ภาณุวัฒน์ ภักดีวงศ์ (2541, หน้า 42-43) ยุทธศาสตร์หนึ่งของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาดังกล่าวที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ ก็คือ ความต้องการของกระทรวงที่จะให้มีการกระจายอำนาจทางการศึกษาจากกระทรวงไปสู่กรม จังหวัด กับสถานศึกษาและชุมชนตามลำดับ ซึ่งจะทำให้การบริหารแผนและนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ ได้สอดคล้องกับนโยบายการกระจายอำนาจของรัฐบาล และเป็นการแก้ไขปัญหาการจัดบริการการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ในการที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนอีกประการหนึ่งด้วย

กรณีดังกล่าว จึงเป็นหลักการที่มีความชัดเจนและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศในปัจจุบันที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจในการจัดการและการบริหารการศึกษาให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงทั้งในแง่การคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมประเมิน และร่วมรับผิดชอบ กับมีแผนยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือในการดำเนินการทุกระดับ ซึ่งหลักดังกล่าวนี้ จะเห็นได้อย่างชัดเจนในสารบบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปัจจุบัน

ดังนั้น ในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงต้องมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจในการจัดการและบริหารการศึกษาตามแผน/นโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไปสู่กรม จังหวัด กับสถานศึกษาและชุมชน โดยให้แต่ละระดับสามารถกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของแต่ละหน่วยงานสำหรับเป็นเครื่องมือกำกับทิศทางในการจัดการและบริหารการศึกษาตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษากับมีการสร้างพันธกิจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกัน โดยใช้แนวทางการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและการบริหารการศึกษาด้วยคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งมีที่มาจากกลุ่มผู้ปกครองและชุมชน และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ สถานศึกษา ก็จะต้องกำหนดและใช้แผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นเครื่องมือดำเนินการนั่นเอง

อรุณ จันทวานิช (2542, หน้า 7-8) การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกิจกรรมหรือแนวปฏิบัติเพื่อเป็นหลักประกันว่าคุณภาพการศึกษาได้รับการรักษาไว้ โดยอยู่บนพื้นฐานของการป้องกันความผิดพลาด ผนวกกับการแก้ไขความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินการจัดการศึกษา การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาตามแนวทางที่กล่าวมาจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน จะสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ นักเรียน

หรือผู้จบการศึกษาจะมีคุณภาพตามมาตรฐานกำหนดไว้ นอกจากนี้การประกันคุณภาพยังเป็นกระบวนการที่จะช่วยยกมาตรฐานของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ยังไม่มีคุณภาพไม่ถึงมาตรฐาน ให้พัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน โดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลคุณภาพมาตรฐานของโรงเรียนป้อนกลับมาเพื่อรายงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ร่วมกันสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่าถ้ากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษา มีการวางระบบการดำเนินงานที่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว คุณภาพทางการศึกษาที่ดีพึงประสงค์ก็จะตามมา

ในการที่จะให้โรงเรียนต่าง ๆ จัดการศึกษาให้ได้ผลผลิตตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและมีคุณภาพใกล้เคียงกันนั้น กระทรวงศึกษาธิการจะต้องมีการกำหนดมาตรฐาน และตัวบ่งชี้กลางของปัจจัยกระบวนการและผลผลิต เพื่อให้โรงเรียนต่าง ๆ ใช้เป็นแนวทางในการบริหารการศึกษาให้ได้คุณภาพมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้ ส่วนโรงเรียนใดที่สามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงกว่ามาตรฐานกลางได้ก็เป็นสิ่งที่ดี หรือโรงเรียนใดเห็นว่าน่าจะเพิ่มเติมมาตรฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นก็สามารถทำได้ สิ่งสำคัญถ้าได้ตระหนักว่า นักเรียนและผู้ปกครองคือลูกค้า ถ้าจะให้ลูกค้าพอใจและติดใจในสินค้านั้นก็จะทำให้โรงเรียนมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ นั่นคือมาตรฐานที่เชื่อว่า ถ้าหากปัจจัยและกระบวนการมีระบบมีมาตรฐานที่ดี ผลผลิตย่อมมีคุณภาพ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า24-26)

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้นายกรัฐมนตรีสั่งตั้งและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรองรับมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมิน

คุณภาพ ภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่ประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ ภารกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง, 2540, หน้า 22 – 23) มีนโยบาย เป้าหมายและมาตรการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

นโยบายข้อที่ 7 จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนทุกโรงเรียน มีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่เท่าเทียมกัน

เป้าหมาย

1. มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เน้นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ การส่งเสริม เพื่อให้บรรลุมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
2. มีองค์กรรับผิดชอบดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในระบบเครือข่ายจากส่วนกลางถึงส่วนภูมิภาค และ โรงเรียน
3. ทุกโรงเรียนอยู่ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรการ

1. พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยระบบมาตรฐาน ระบบส่งเสริมและระบบการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
2. พัฒนาคู่มือและเครื่องมือที่จะนำไปใช้ในระบบประกันคุณภาพการศึกษา
3. จัดตั้งองค์กรรับผิดชอบดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

163945

๓๗.๑๔
๐๙๗๘
๗๔

4. พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา
5. วางแผนดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเป็นขั้นตอนในระยะ 5 ปี เพื่อนำไปสู่ผลให้ทุกโรงเรียนได้รับการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเหมาะสม
6. ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมเพื่อประกันคุณภาพการศึกษา

นโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ คุณภาพทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญยิ่ง และคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ส่วนหนึ่งจะมาจากการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จากรบบโรงเรียน ในขณะที่สังคมโลกเปลี่ยนแปลงเร็ว และการศึกษาในระบบโรงเรียนจำเป็นต้องตอบสนองพัฒนาศักยภาพของเยาวชน ให้สอดคล้องกับลักษณะสังคมทั้งปัจจุบันและอนาคต สังคมก็เริ่มจับตาและมีข้อสงสัย รวมถึงข้อเรียกร้องจากระบบโรงเรียนหลายประการ เช่น

1. จะเชื่อมั่นเพียงใดว่าโรงเรียนต่าง ๆ จะผลิตผู้จบการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และคุณสมบัติต่าง ๆ ได้ครบถ้วนตามหลักสูตร และตามความคาดหวังของสังคม
2. มีความเชื่อมั่นเพียงใดว่าปัจจัย และกระบวนการให้การศึกษาในโรงเรียนต่าง ๆ จะมีความเป็นมาตรฐานเหมาะสมใกล้เคียงกัน เป็นเงื่อนไขที่น่าจะนำไปสู่ผลการจัดการศึกษาที่ต้องการ และเป็นเงื่อนไขที่น่าจะมีความยั่งยืนในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพสักระยะเวลาหนึ่ง (สงบ ลักษณะ, 2538)

ประกอบกับมีกระแสเรียกร้องที่รุนแรงว่าน่าจะมีการประกันคุณภาพการศึกษาในทุกระดับ เช่น จากรายงานผลการศึกษาวิเคราะห์ เรื่องการประกันคุณภาพทางวิชาการ ในมหาวิทยาลัยไทยก็ได้กล่าววามมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องเข้มงวดในเรื่องของการประกันคุณภาพทางวิชาการ ในฐานะที่มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันทางวิชาการสูงสุดทางสังคม และมุ่งหมายเป็นเลิศทางวิชาการในระดับสากล ปัจจัยของคุณภาพทางวิชาการที่เป็นพื้นฐานได้แก่ คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรวัตถุที่อยู่ภายใต้นโยบายและการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ปัญหาที่น่าสนใจคือว่าจะประกันคุณภาพการศึกษาอย่างไร และในอนาคต เมื่อได้มีการกระจายอำนาจทางการจัดการศึกษาไปสู่ท้องถิ่น และสถานศึกษามากขึ้น ใครหรือองค์กรใดจะเป็นผู้ประกันคุณภาพการศึกษา (วิชัย ต้นศิริ, 2538)

ปัญหาความจำเป็นที่ต้องมีการประกันคุณภาพ

ในเรื่องผลการเรียนของเด็กไทยในวิชาพื้นฐานที่สำคัญคือ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์มีแนวโน้มต่ำลงความสามารถของเด็กไทยในวิชาดังกล่าวยังไม่อาจเทียบกับมาตรฐานการเรียนรู้ของ

เด็กชาติอื่น ๆ ได้ หรือส่วนที่เทียบได้นั้นมีจำนวนน้อยมาก ทั้งนี้ส่วนหนึ่งมาจากการกวาดวิชาเข้มเป็นพิเศษเท่านั้น (คณะศึกษาการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2538)

นอกจากปัญหาในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแล้วยังมีปัญหาในเรื่องอื่น (สงบ ลักษณ์ะ, 2538)

1. ผู้จบการศึกษาในแต่ละระดับของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่มีคุณภาพที่สังคมพอใจ จนแสดงถึงการไม่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม (Accountability)

2. ยังไม่มีมาตรฐานกลางที่โรงเรียนต่าง ๆ พึ่งมีพึงประสงค์ และพึงผลิต ให้ได้ผลเท่าเทียมกันเป็นอย่างน้อย ในการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3. มีความสับสนและขาดสภาพสมดุลแนวคิดต่าง ๆ เชิงนโยบาย เช่น การรวมอำนาจการกระจายอำนาจ การควบคุมจากส่วนกลาง การให้โรงเรียนเป็นอิสระและอยู่ในความดูแลของท้องถิ่น สัดส่วนของการบังคับวิชาเรียน และการปล่อยให้เลือกเรียนเสรี ความเข้มงวดในมาตรฐานความรู้ความสามารถและคุณภาพจริยธรรม กับการยินยอมให้มีความยืดหยุ่นหลากหลาย

4. ขาดมาตรการที่จะกำกับ กำชับให้โรงเรียนดำเนินงานจริงจัง ในการพัฒนาคุณภาพของการจัดการสอนและการปฏิบัติต่าง ๆ ตามแนวทางการใช้หลักสูตรให้ได้ผลสำเร็จจริงจัง

5. ขาดแรงจูงใจ หรือการเสริมแรงเพื่อการยกย่องให้เกียรติ ให้รางวัลในความก้าวหน้าตามระบบตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียน และคณะครู นักเรียนที่มีผลการปฏิบัติงานสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน

กองนโยบายแบบแผน (2542, หน้า 28-29) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดกรอบการดำเนินการในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้กรอบความคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มุ่งเน้นให้สถานศึกษาในสังกัดทั่วประเทศมีการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความมีมาตรฐานที่ทัดเทียมกัน ซึ่งได้กำหนดนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ ดังนี้

1. จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ทุกโรงเรียนมีมาตรฐานคุณภาพที่เท่าเทียมกัน

2. ส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาร่วมกัน

3. สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างเสรีภาพในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของส่วนภูมิภาคกับกรอบการดำเนินงานที่ส่วนกลางกำหนด

4. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

เพื่อให้นโยบายบรรลุความสำเสร็จ เป็นรูปธรรมสำนักงานคณะกรรมการการประถม..
ศึกษาแห่งชาติ จึงกำหนดมาตรการไว้ดังนี้

1. พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งประกอบด้วยกลไกของระบบการควบคุมคุณภาพ ระบบตรวจสอบและพัฒนา และระบบประเมินคุณภาพ
2. ในปีการศึกษา 2541 ให้ทุกโรงเรียนในสังกัดเริ่มกระบวนการที่จะเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
3. จัดตั้งองค์กรรับผิดชอบดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในระบบเครือข่ายจากกรม จังหวัด อำเภอ และโรงเรียน โดยโครงสร้างขององค์การประกอบด้วยข้าราชการในสังกัด ข้าราชการนอกสังกัด ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชน
4. พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งคู่มือและเครื่องมือที่จะนำไปใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้ส่วนภูมิภาคปรับขยายจากกรอบของส่วนกลางได้
5. พัฒนาศาสนาที่เกี่ยวข้อเพื่อร่วมดำเนินงาน
6. จัดให้มีการประเมินคุณภาพทั้งระบบ เพื่อการรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน 2 ครั้ง / ปี มีการปรับปรุงพัฒนามาตรฐานในทุก 5 ปี หรือ 1 ครั้ง ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา 5 ปี

นโยบายประกันคุณภาพ

จุดเน้น พัฒนานักเรียนและโรงเรียนให้ได้มาตรฐาน

ยุทธศาสตร์ ที่เสนอประกอบด้วย การพัฒนาระบบประกันคุณภาพ การปฏิรูปการเรียนการสอนและการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งมีความหมายที่กว้างกว่าและมีอิทธิพลต่อเด็กมากกว่าการปฏิรูปการเรียนการสอนเพราะครอบคลุมถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนอกห้องเรียนในลักษณะต่าง ๆ รวมถึงสิ่งที่เรียกว่าหลักสูตรซ่อนเร้น (Hidden Curriculum) การเรียนรู้จากครอบครัว จากชุมชน และจากสื่อมวลชนงานที่ขอให้ดำเนินการให้เห็นผลในปี 2542

1. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ซึ่งจะมียานหลัก 4 ส่วนคือ
 - 1.1 การกำหนดมาตรฐานของนักเรียน โรงเรียนและการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน
 - 1.2 การจัดระบบประเมินและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานภายใน ในกลุ่มโรงเรียน อำเภอและจังหวัด
 - 1.3 การประเมินมาตรฐานโรงเรียน และการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนให้เข้าสู่มาตรฐาน
 - 1.4 การประเมินคุณภาพการศึกษาโดยเน้นการประเมินผลนักเรียนทุกคน เริ่มจากประถมปีที่ 3 (เน้นสุขภาพ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ กระบวนการคิด และเจตคติต่อการเรียนรู้) ทั้งนี้ สปช. จะมีเครื่องมือประเมิน ป.3 ในทอมแรกขอปีการศึกษา 2543 แต่ระหว่างนี้จังหวัดอาจมี

เครื่องมือที่จะจำแนกเด็กที่เรียนต่ำกว่าเกณฑ์ในปีการศึกษา 2541 และจัดค่ายการเรียนรู้อย่างมีความสุขระหว่างปิดภาคเรียน เพื่อให้เด็กกลุ่มดังกล่าวได้พัฒนาความรู้สึที่ดีต่อการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการสอนซ่อมเสริม

1.5 การพัฒนาโรงเรียนและนักเรียนให้เข้าสู่มาตรฐานเพื่อรับการประเมินในปีการศึกษา 2543

2. การปฏิรูปการเรียนรู้

2.1 ทำความเข้าใจและพัฒนาแกนนำในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปการเรียนการสอน

2.2 พัฒนาโรงเรียนแกนนำในการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งจะมีการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการเรียนรู้ที่มีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การจัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม

2.3 ส่งเสริมให้โรงเรียนทุกโรงเรียนได้ริเริ่มการปฏิรูปการเรียนการสอน โดยเฉพาะการจัดให้นักเรียนได้มีโครงการที่จะส่งเสริมให้มีการฝึกปฏิบัติจริงและการเรียนรู้แบบองค์รวมอย่างน้อย 1 โครงการ

2.4 สนับสนุนการพัฒนาครูใน 3 ลักษณะ

2.4.1 การอบรมตามหลักสูตรที่ สปช. กำหนด ในเรื่องคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ การศึกษาพิเศษ และการพิทักษ์สิทธิเด็ก

2.4.2 การอบรมตามความจำเป็นของจังหวัดเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและให้เป็นการพัฒนาที่ต่อเนื่อง

2.4.3 การสนับสนุนชมรมวิชาการ

หลักการ นโยบาย มาตรการ และเป้าหมาย

หลักการ

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติยึดหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกระจายอำนาจในการบริหารงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และโรงเรียน

2. ให้คณะกรรมการตามกฎหมาย(กปช. กปจ. กปอ.) ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

นโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. จัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ทุกโรงเรียนมีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่เท่าเทียมกัน
2. ส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาร่วมกัน
3. สร้างความสมดุลย์ให้เกิดขึ้นระหว่างเสรีภาพในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของส่วนภูมิภาค กับกรอบการดำเนินงานที่ส่วนกลางกำหนด
4. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

มาตรการ

เพื่อให้บรรลุความสำเร็จเป็นรูปธรรม สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้กำหนดมาตรการไว้ดังนี้

1. พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกลไกของระบบการควบคุมคุณภาพ ระบบตรวจสอบและพัฒนา และระบบการประเมินคุณภาพ
2. ในปีการศึกษา 2541 ให้ทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เริ่มกระบวนการที่จะเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
3. จัดตั้งองค์กรรับผิดชอบการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในระบบเครือข่าย จังหวัด อำเภอและโรงเรียน โดยโครงสร้างขององค์กรประกอบด้วยข้าราชการในสังกัด ข้าราชการนอกสังกัด ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชน
4. พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งคู่มือและเครื่องมือที่จะนำไปใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาโดยให้ส่วนภูมิภาคปรับขยายจากกรอบของส่วนกลางได้
5. พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมดำเนินงาน
6. จัดให้มีการประเมินคุณภาพทั้งระบบ เพื่อการรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน 2 ครั้ง / ปี และมีการปรับปรุง พัฒนามาตรฐานในทุก 5 ปี หรือ 1 ครั้ง ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา 5 ปี

เป้าหมาย

1. ในปี พ.ศ. 2541 บุคลากรทุกระดับมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการประกันคุณภาพ การศึกษา และสามารถดำเนินการตามนโยบายได้

2. ในปีการศึกษา 2542 ทุกโรงเรียนมีกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

3. โรงเรียนที่ได้คุณภาพตามกรอบมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาระยะที่ 8 และ 9 เป็นดังนี้

- ปีการศึกษา 2542 จำนวนโรงเรียนที่ได้ 2 % มาตรฐานระดับ กรม 15 %

- ปีการศึกษา 2543 จำนวนโรงเรียนที่ได้ 5 % มาตรฐานระดับกรม 30%

- ปีการศึกษา 2544 จำนวนโรงเรียนที่ได้ 10 % มาตรฐานระดับกรม 50 %

(เป้าหมายระดับอำเภอ จังหวัด ให้ สปอ. สปจ. เป็นผู้กำหนดตามลำดับ)

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542)

งานที่เป็นจุดเน้นในปี 2543

การกำหนดและพัฒนามาตรฐาน

1. การพัฒนามาตรฐานด้านปัจจัย มาตรฐานการศึกษาพิเศษ พัฒนาเกณฑ์ตัดสินการ ผ่านมาตรฐานสำหรับโรงเรียนที่มีบริบทต่างกัน

2. ส่งเสริมให้โรงเรียน ร่วมกับอำเภอ จังหวัดพัฒนามาตรฐานท้องถิ่น การเผยแพร่ ความรู้และผลงานที่ประสบความสำเร็จ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพและการปฏิรูปการเรียนรู้ โดย จัดพิมพ์เอกสาร วิดีทัศน์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. การพัฒนาโรงเรียนแกนนำ/เครือข่าย จัดให้มีโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการ เรียนรู้การทดลองจัดการศึกษา 9 ปี และศึกษารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานอย่างน้อย อำเภอละ 1 โรงเรียน

4. การพัฒนาบุคลากร ในการพัฒนาบุคลากรในแต่ละประเภทยังมีขีดมาตรฐาน วิชาชีพสมรรถภาพที่จำเป็นรวมทั้งเป็นการพัฒนาควบคู่กับการปฏิบัติงานจริง โดยดำเนินการดังนี้

4.1 ให้มีการสำรวจข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพว่าบุคลากรแต่ละประเภทยังมี จุดอ่อนที่จะต้องได้รับการพัฒนาในเรื่องใด สมรรถภาพใด รวมทั้งเรื่องใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือ เรื่อง คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาวิธีการกำหนด สาระของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล

4.2 อบรม ประชุม บุคลากรเฉพาะกลุ่ม เฉพาะเรื่อง หรือสมรรถภาพที่สำรวจแล้ว ว่าเป็นจุดที่ต้องได้รับการพัฒนา บุคลากรที่มาประชุม อบรมกลับไปปฏิบัติหน้าที่

4.3 นำผลการปฏิบัติงานมาเป็นประเด็นในการสัมมนาบุคลากร

4.4 ส่งเสริมบทบาทของชมรมวิชาการ/เครือข่าย

4.5 จัดให้มีระบบสะสมประสบการณ์เพื่อพัฒนาวิชาชีพและการประเมินเพื่อขอรับใบประกอบวิชาชีพ

5. การจัดแหล่งเรียนรู้ การจัดการศึกษาในอนาคตจะมีทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งในโรงเรียนหนึ่ง ๆ อาจจะจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบดังกล่าวได้ ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งก็คือ แหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมที่กำหนดไว้ ก็คืองานห้องสมุด โรงเรียน งานผลิตสื่อและเทคโนโลยี การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. การนิเทศการศึกษา

6.1 การนิเทศจากบุคลากรภายนอกโรงเรียน เน้นการทำงานร่วมกันกับบุคลากรในโรงเรียนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นปีการศึกษา

6.2 การนิเทศภายในโรงเรียน เน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันหาจุดที่ต้องพัฒนา วางแผนแก้ไข ปฏิบัติตามแผน ประเมินผล และนำผลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง

7. การพัฒนาสุขภาพอนามัย

7.1 จัดหาอาหารกลางวันให้กับนักเรียนทุกคน โดยเน้นช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทุพโภชนาการและนักเรียนขาดแคลน

7.2 จัดหาอาหารเสริม(นม) สำหรับนักเรียน ป.1 – ป.4 ทุกคน จำนวน 200 วัน ในหนึ่งปี

7.3 จัดอุปกรณ์กีฬาและให้มีการแข่งขันกีฬา

7.4 จัดกิจกรรมพัฒนาสุขภาพอนามัย การเฝ้าระวังป้องกันโรค การจัดเวชภัณฑ์ยาเพื่อการปฐมพยาบาล

7.5 การประสานความร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุขเพื่อดูแลให้ภูมิคุ้มกันโรคและรักษาพยาบาล

8. การวิจัย

8.1 ส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน ในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการเพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้แก้ปัญหาที่พบในชั้นเรียน

8.2 กระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เช่น การเรียนที่บ้าน ทฤษฎีปัญหา การประเมินแนวใหม่ การศึกษาทางเลือก รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มพิเศษ รูปแบบการจัดอาหารกลางวัน

8.3 ส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อการปรับปรุงและพัฒนางานของหน่วยงานทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ

9. การประเมินผล

9.1 พัฒนาระบบการประเมินผลในชั้นเรียน เนื่องจากการจัดการศึกษามีหลายรูปแบบ ดังนั้น การประเมินผลผู้เรียนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับลักษณะของการจัดการศึกษาดังกล่าว ผลการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนต้องสามารถเชื่อมโยงและเทียบโอนกันได้

9.2 จัดให้มีการประเมินเพื่อวินิจฉัยความสามารถนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้านคณิตศาสตร์และภาษาไทย นอกจากนั้นยังส่งเสริมให้จังหวัดประเมินเพื่อวินิจฉัยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเคยดำเนินการมาแล้วในปีการศึกษา 2541

9.3 ให้โรงเรียนมีระบบประกันคุณภาพภายในและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

9.4 ให้โรงเรียนประเมินตนเองตามมาตรฐานโรงเรียนที่กำหนดไว้ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงงานและวางแผนพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ครูและผู้บริหารโรงเรียนต่อไป

9.5 การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานโรงเรียน โดยผู้ประเมินเป็นบุคคลภายนอกโรงเรียน แต่ยังเป็นบุคลากรสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยจะเริ่มประเมินมาตรฐานการเรียนการสอนและด้านการบริหารโรงเรียน ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2542 สำหรับมาตรฐานคุณภาพนักเรียนนั้นจะประเมินในราวเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ 2543 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2542)

แนวทางประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

เจษฎา แซ่มประเสริฐ (2540, หน้า 37-39) กล่าวถึงแนวทางประกันคุณภาพไว้ดังนี้ ISO 9000 คืออะไร

ISO มาจากคำว่า International Organization For Standardization เขียนย่อว่า IOS คำนี้ออกเสียงยากจึงสลับคำเสียใหม่เพื่อให้อ่านง่ายว่า ISO

9000 มาจากตัวเลขมาตรฐาน ที่กำหนดไว้ในแต่ละปี เริ่มมาเรื่อย ๆ จนถึง 9000 ในตัวเลขนี้จะมีความหมายถึงการประกันคุณภาพในแต่ละชนิด เช่น

1. มาตรฐานการบริหารงาน คุณภาพ และการประกันคุณภาพ : แนวทางการเลือกและการใช้อุปกรณ์มาตรฐาน (ISO 9000)

2. มาตรฐานระบบคุณภาพ : แบบการประกันคุณภาพในการออกแบบ พัฒนาผลผลิต การติดตั้งและการบริหาร (ISO 9001)

3. มาตรฐานระบบคุณภาพ : แบบการประกันคุณภาพในการผลิตและการติดตั้ง (ISO 9002)

4. มาตรฐานระบบคุณภาพ : แบบประกันคุณภาพในการตรวจและทดสอบขั้นสุดท้าย (ISO 9003)

5. มาตรฐานการบริหารงานคุณภาพและหัวข้อต่าง ๆ ในระบบคุณภาพ แนวทางการใช้ (ISO 9004)

ในปัจจุบันสินค้าบางชนิดได้กำหนด ISO 14,000 ซึ่งแสดงถึงมาตรฐานระบบคุณภาพในด้านสิ่งแวดล้อม

ลักษณะสำคัญของมาตรฐาน ISO 9000

1. เป็นมาตรฐานที่เกี่ยวกับระบบงาน (คุณภาพเป็นผลผลิตของระบบงาน)
2. เป็นมาตรฐานที่เกี่ยวกับทุกแผนงาน
3. ให้ความสำคัญของเรื่องเอกสารการปฏิบัติงาน
4. เน้นการปฏิบัติที่กำหนดไว้ในเอกสาร
5. เป็นระบบงานมาตรฐานที่เปิดโอกาสให้มีการแก้ไข ปรับปรุงวิธีปฏิบัติ ขั้นตอนในการปฏิบัติ และมาตรฐานการทำงานได้ตลอดเวลา

6. เป็นระบบมาตรฐานสากลที่กำหนดให้มีการตรวจประเมินให้การรับรองระบบจากสำนักงานมาตรฐาน

ความจำเป็นที่ต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษา

1. ผู้ที่จบการศึกษาในแต่ละระดับของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่มีคุณภาพที่สังคมพอใจ
2. ยังไม่มีมาตรฐานกลางที่โรงเรียนต่าง ๆ พึงประสงค์และพึงพอใจ
3. ยังสับสนและขาดสภาพสมดุลของแนวคิดต่าง ๆ เช่นนโยบาย เช่น การรวมอำนาจ การกระจายอำนาจ การควบคุมจากส่วนกลาง การให้โรงเรียนเป็นอิสระและอยู่ในความดูแลของท้องถิ่นสัดส่วนการเรียนวิชาบังคับ และการปล่อยให้เลือกเรียนเสรี ความเข้มงวดในมาตรฐานความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม กับการยินยอมให้มีความยืดหยุ่นที่หลากหลาย (การวัดผลผู้เรียนที่ยังไม่ได้มาตรฐานเดียวกัน)

4. ขาดมาตรฐานการที่จะกำกับ กำชับให้โรงเรียนดำเนินงาน ในการพัฒนาคุณภาพของการจัดการสอนและการปฏิบัติต่าง ๆ ตามแนวทางการใช้หลักสูตรให้ได้ผลสำเร็จอย่างจริงจัง

5. ขาดแรงจูงใจหรือแรงเสริมเพื่อการยกย่องให้เกียรติแก่ผู้ปฏิบัติงาน ขาดความเป็นธรรมในการเลื่อนระดับ ปรับตำแหน่ง ตลอดจนการพิจารณาเงินประจำตำแหน่งในสายบริหาร สายผู้สอน และสายสนับสนุน ไม่ได้รับความเสมอภาคอย่างทัดเทียมกัน

การประกันคุณภาพการศึกษาตามแนวของ ISO 9000

การประกันคุณภาพเป็นกระบวนการที่จะยกมาตรฐานของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ยังไม่เข้ามาตรฐาน ให้ได้มาตรฐาน เครื่องชี้วัดเบื้องต้นที่จะบ่งชี้ถึงคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในขณะนี้คือ

1. การบริหารการใช้หลักสูตร
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. ความศรัทธาของผู้ปกครองและชุมชน

ดังนั้นหากมีกระบวนการประกันคุณภาพที่ถูกต้องและชัดเจน คุณภาพที่ดีก็จะเป็นผลตามมาจากมา วรธรรม ณ อุรุยา (2541, หน้า 16-17) กล่าวว่าข้อเสนอเบื้องต้นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาอาจกำหนดเป้าหมายและแนวทางดำเนินงานเบื้องต้นดังนี้

1. เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด โดยเน้นการกำหนดมาตรฐานที่ “ตัวเด็ก” มากกว่าโรงเรียน สำนักงานและครูในอดีต เราจะมีการดำเนินโครงการมากมาย ทั้งมีการประกวด การประเมินในหลายระดับ โดยเชื่อว่าสิ่งเหล่านั้นจะส่งผลไปที่เด็ก แต่ปรากฏว่าบ่อยครั้งไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวัง ครูที่ชนะการประกวดสื่อ แต่งคำกลอน มีลูกศิษย์แต่งกลอนไม่ได้เลย สำนักงานที่สวยและทันสมัยอาจจะมีโรงเรียนที่ด้อยคุณภาพอยู่ในความดูแลมากมาย แม้ว่าการประกวด การประเมิน เหล่านี้จะเป็นเรื่องดี มีประโยชน์ช่วยให้เราต้องได้งบประมาณมาเสริมความพร้อมด้านต่าง ๆ ช่วยกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น และคงต้องทำกันต่อไปในขอบเขตหนึ่งแต่คงถึงเวลาที่เราจะต้องย้อนระยะทางเดินของ “การขี่ม้าเลียบเมือง” และพุ่งเป้าไปที่เด็กโดยตรง

2. มีระบบที่จะติดตามตรวจสอบว่า “เด็กทุกคน” ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวหรือไม่ ไม่ได้ปล่อยให้อยู่กับการประเมินของโรงเรียนตามลำพัง

4. มีระบบที่จะช่วยพัฒนาเด็กเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานดังกล่าว และมีระบบที่จะสนับสนุนให้โรงเรียนมีความพร้อมที่จะจัดการศึกษา ไม่ได้เน้นการตรวจเพื่อประเมินค่า แต่เน้นการติดตามสนับสนุนเพื่อปรับปรุง

5. มีระบบให้คุณภาพให้โทษที่สัมพันธ์กับผลการดำเนินงานตามแผนที่หน่วยงานนั้น ๆ กำหนด โดยเน้นการประเมินผลตามเป้าหมายที่ได้กำหนดร่วมกัน “เป็นการแข่งกับตนเองมากกว่าแข่งกับคนอื่น”

การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพควรเริ่มต้นที่คุณภาพของเด็กที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นเรื่อง

ที่ได้พูดกันมามากโดยเฉพาะในเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน ได้ฉายภาพว่าเด็กไทยที่พึงประสงค์ควรจะเป็นอย่างไร ถือไปว่าเป็นมาตรฐานระดับชาติที่จะใช้ไปสักระยะหนึ่งจนกว่าจะมีการปรับตามสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไป จากข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานระดับชาติ แต่ละสถานศึกษา อำเภอ และจังหวัดคงต้องนำไปปรับประยุกต์ให้เป็นมาตรฐานในท้องถิ่นที่สะท้อนความหวัง ความหวังไขของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง จึงอยากเสนอและย้าให้แต่ละจังหวัดผลักดันให้เกิดการพิจารณาพิจารณาหรือกระบวนการที่จะสร้างความชัดเจนให้ได้ว่า

“อะไรคือมาตรฐานพื้นฐานร่วมกันสำหรับเด็กไทย”

“อะไรคือมาตรฐานเฉพาะที่ ที่เป็นความหวังไขความหวังของพื้นที่”

จากมาตรฐานดังกล่าว คงจะต้องมีการประเมินสภาพว่านักเรียนอยู่ใกล้หรือไกลเกณฑ์เพียงไร และวางแผนว่าโรงเรียนจะมีแผนพัฒนาขึ้นตามลำดับจนถึงเกณฑ์มาตรฐานที่พึงประสงค์อย่างไร โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. จังหวัดศึกษามาตรฐานระดับชาติและปรับให้เป็นเป้าหมายระดับจังหวัดอำเภอร่วมกับโรงเรียน กรรมการโรงเรียนและชุมชนศึกษาเป้าหมายดังกล่าวและปรับ ให้เป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษา โดยอาจประกาศเป็น “ธรรมนูญโรงเรียน”

2. จังหวัดและอำเภอร่วมกับโรงเรียนประเมินนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อวิเคราะห์สภาพ

4. อำเภอร่วมกับโรงเรียน กรรมการโรงเรียนกำหนดเป้าหมายและวิธีการพัฒนาให้นักเรียน “ทุกคน” ไปสู่มาตรฐานที่กำหนด โดยจัดทำเป็น “แผนปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียน”

5. โรงเรียนดำเนินการด้วยความสนับสนุนของกรรมการโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนและอำเภออย่างต่อเนื่องตามแนวทาง “นิเทศ 100%” ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพของอำเภอ

6. เมื่อสิ้นปีการศึกษา อำเภอดำเนินการประเมินผลการพัฒนาว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อประเมินผลสำเร็จของสถานศึกษา และวางแผนการดำเนินงานในปีต่อไป

7. จังหวัดจัดให้มีการตรวจสอบการปรับปรุงคุณภาพและประเมินความก้าวหน้าของอำเภอ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จัดทีมที่จะสุ่มประเมินและติดตามความก้าวหน้าของจังหวัด

ขั้นตอนดังกล่าวเป็นข้อเสนอโดยสังเขปเพื่อให้เป็นเจตนาที่จะให้การทำงานในแต่ละระดับเชื่อมโยงสัมพันธ์กันและเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบในผลที่เกิดแก่เด็กด้วยกัน

กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถม

ศึกษาแห่งชาติ ได้ใช้กรอบความคิดเดียวกันกับการประกันคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ได้ปรับรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจนขึ้น และให้สอดคล้องกับนโยบายและการดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กล่าวคือ กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีกิจกรรมที่สำคัญดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : การควบคุมคุณภาพ มีกิจกรรมสำคัญ คือ

- กำหนดมาตรฐานโรงเรียน โดย สปช. พัฒนามาตรฐานโรงเรียนที่เป็นแกนกลาง สปจ., สปอ. ปรับขยายเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อลงสู่การปฏิบัติและให้สอดคล้องกับท้องถิ่น
- พัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานโดยจัดทำแผนการดำเนินงาน เตรียมความพร้อมทางด้านปัจจัยต่าง ๆ รวมทั้งบุคลากร

ขั้นตอนที่ 2 : การตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียน มีกิจกรรมสำคัญคือ

- ตรวจสอบภายใน โดยให้โรงเรียนทำการประเมินตนเองในระหว่างการทำงานตามแผน และเมื่อสิ้นสุดแผน
- ตรวจสอบภายนอก โดยใช้กระบวนการนิเทศ 100% เป็นยุทธศาสตร์หลัก
- ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนโรงเรียน โดยระดมกำลังจากทุกระดับหน่วยงานกลุ่มเป้าหมายสำคัญ คือโรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน
- โรงเรียนใช้ผลการตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกทำการปรับปรุงโรงเรียนและตั้งเป้าหมาย การพัฒนาที่สูงขึ้นกว่าเดิมอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 3 : การประเมินคุณภาพ มีกิจกรรมสำคัญคือ

- สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอทำการประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษาทุกโรงเรียน และทุก 2 ปี เพื่อจัดระดับคุณภาพโรงเรียนและติดตามความก้าวหน้าของคุณภาพโรงเรียน
 - สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ประเมินคุณภาพโรงเรียนตามที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสนอ และติดตามความก้าวหน้าของคุณภาพโรงเรียนในภาพรวมของระดับจังหวัด
 - สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทำการประเมินคุณภาพโรงเรียนตามที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเสนอ และติดตามความก้าวหน้าของคุณภาพโรงเรียนในภาพรวมของระดับประเทศ
 - ปรับปรุง/พัฒนามาตรฐานโรงเรียนทุก 5 ปี (แผนพัฒนาฯ ละ 1 ครั้ง)
- (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541)

การประกันคุณภาพเป็นกระบวนการที่จะยกมาตรฐานของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ให้ได้มาตรฐาน เครื่องชี้วัดเบื้องต้นที่จะบ่งชี้ถึงคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในขณะนี้คือ 1) การบริหารหลักสูตร 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) ความศรัทธาของผู้ปกครองและชุมชน ดังนั้นถ้าหากมีกระบวนการประกันคุณภาพที่ถูกต้องและชัดเจน คุณภาพที่ดีก็จะเป็นผลตามมา

ในการที่จะให้โรงเรียนต่าง ๆ จัดการศึกษาให้ได้ผลผลิตตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและมีคุณภาพใกล้เคียงกันนั้น กระทรวงศึกษาธิการจะต้องมีการกำหนดมาตรฐาน และตัวบ่งชี้กลางของปัจจัย กระบวนการและผลผลิต เพื่อให้โรงเรียนต่าง ๆ ใช้เป็นแนวทางในการบริหารการศึกษาให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้ ส่วนโรงเรียนใดที่สามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงกว่ามาตรฐานกลางได้ก็เป็นสิ่งที่ดี หรือโรงเรียนใดเห็นว่าน่าจะเพิ่มเติมมาตรฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นก็สามารถทำได้ สิ่งสำคัญถ้าได้ตระหนักว่านักเรียนและผู้ปกครองคือลูกค้า ถ้าจะให้ลูกค้าพอใจและพอใจในสินค้านั้นก็จะทำให้โรงเรียนมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ นั่นคือตามสมมติฐานที่เชื่อว่า ถ้าหากปัจจัยและกระบวนการมีระบบมีมาตรฐานที่ดี ผลผลิตย่อมมีคุณภาพมาตรฐานด้านปัจจัย

1. ผู้เรียนมีความพร้อมและวุฒิภาวะที่จะเรียนรู้เหมาะสมกับวัย
2. มีครูเพียงพอในการจัดการเรียนการสอน
3. ครูมีลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู
4. ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะในการบริหารสถานศึกษา

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ผู้ปกครองและชุมชนให้ความสนับสนุน ร่วมมือในการจัดการศึกษาและพัฒนาสถานศึกษา
6. งบประมาณ พัสตุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน

มาตรฐานด้านกระบวนการ

1. โรงเรียนบริหารงานและจัดการด้านวิชาการ ชุกร การเงิน กิจการนักเรียน บุคลากร อาคารสถานที่และความสัมพันธ์ชุมชน อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ
2. โรงเรียนจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ
3. โรงเรียนมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูและนักเรียนร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอน
4. โรงเรียนจัดกิจกรรมการบริการส่งเสริมการเรียนรู้ สนับสนุนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ

5. โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายและออกคำสั่ง ตลอดจนระเบียบ ข้อบังคับครูนักเรียน ปฏิบัติได้สอดคล้องกับปรัชญาของโรงเรียนและนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง ชัดเจน

มาตรฐานด้านผลผลิต

1. ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน มีความสามารถและทักษะเชิงกระบวนการในการดำรงชีวิต
2. ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการทำงาน และมีความสามารถในการจัดการ
3. ผู้เรียนมีเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
4. ผู้เรียนมีสุขภาพ พลานามัยและบุคลิกภาพที่ดี
5. ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และร่วมพัฒนาสังคมอย่างสร้างสรรค์
6. ผู้ปกครองให้ความศรัทธาและยอมรับในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน

สมศักดิ์ สีนธุระเวช (2541, หน้า 31-32) การศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้จะต้องเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย โดยให้ทุกคนมีความสุข ปลอดภัยและเท่าเทียมกันทางด้านคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้คนไทยดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข มีความรู้ความสามารถและทักษะในการแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ ดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม และศักดิ์ศรี พัฒนาตนเองและมีบทบาทร่วมในการพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม ปัจจัยที่จะส่งผลให้การศึกษามีคุณภาพได้แก่

1. หลักสูตร จะต้องประกอบด้วยหลักสูตรระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยเน้นการให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรับความเป็นสังคมนานาชาติ และความเป็นสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร นั่นคือรัฐจะต้องพัฒนาปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรับความเป็นสังคมนานาชาติ และความเป็นสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร นั่นคือรัฐจะต้องพัฒนาปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาความเป็นสากล ในส่วนของหลักสูตรระดับชาติจะต้องปลูกฝังเรื่องทักษะในการดำรงชีวิต และทักษะพื้นฐานอย่างเพียงพอในการที่จะไปศึกษาต่อหรือออกไปประกอบอาชีพ วิชาแกนในช่วงปีที่ 10-12 จะต้องมีน้อย ส่วนวิชาเลือกจะต้องมีหลากหลายพร้อมตอบสนองความถนัด ความสนใจของนักเรียนและความต้องการของท้องถิ่น

2. การจัดการเรียนการสอน จะต้องเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นผู้เรียนให้สามารถสร้างความรู้เน้นผู้เรียนให้นำความรู้ในวิชาต่าง ๆ ไปบูรณาการใช้ในการดำรงชีวิตได้ เน้นผู้เรียนให้สามารถวิเคราะห์คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ การนำความคิดสร้างสรรค์ไปปรับเปลี่ยนวิถีแก้ปัญหา ความสามารถในการจัดการ การเป็นผู้นำ การยอมรับตนเอง การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เสีย

เสียสละทำประโยชน์ให้แก่สังคม ฯลฯ

3. ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ต้องมีภาวะผู้นำ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการระบบคุณภาพ มีการควบคุมคุณภาพ มีการทำงานที่เป็นมาตรฐาน มีการทำงานเป็นทีมให้ทุกคนมีส่วนร่วม สามารถพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีระบบการสร้างขวัญกำลังใจ มีธรรมเนียมโรงเรียน ระบบสารสนเทศ การทบทวนคุณภาพของโรงเรียน และคุณภาพการสอน เพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีระบบการรายงานต่อผู้ปกครองชุมชน และหน่วยงานระดับสูงขึ้นไป ฯลฯ ผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข มีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และชุมชน จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลูกเร้า จูงใจ เสริมแรงให้นักเรียนรักการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา มีส่วนร่วม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่นได้ ให้นักเรียนสร้างสรรค์สะสมองค์ความรู้ด้วยตนเองให้พัฒนากระบวนการคิดระดับสูงให้ฝึกปฏิบัติจริง ฯลฯ

5. กระบวนการบริหารจัดการ การบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพต้องมุ่งให้เกิดความสมานฉันท์ระหว่างบุคลากรและหน่วยงาน มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการจัดการศึกษา การบริหารในระดับจังหวัดจะต้องมีการพัฒนาให้มีการทำงานที่มีเอกภาพและประสิทธิภาพ มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของจังหวัด มีระบบกำกับ ตรวจสอบ และประเมินความก้าวหน้า ระบบรายงานที่เป็นมาตรฐาน เครือข่ายการศึกษาภายในจังหวัดต้องจัดทำเครือข่าย การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน เครือข่ายการบริหารและเครือข่ายชุมชนต้องนำองค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรบริหารส่วนจังหวัดเชื่อมต่อกับกลไกการบริหารทางการศึกษารวมทั้งระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของจังหวัด

ในส่วนของสถานศึกษาต้องให้บริหารโดยอิสระตามนโยบายกระจายอำนาจ โดยความเห็นชอบ ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการโรงเรียนที่มาจากผู้บริหารงานของคณะกรรมการโรงเรียนที่มาจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูและประชาชน ให้มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา ให้มากที่สุด เช่น สามารถตัดสินใจได้ในทุกระดับ สามารถจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ในส่วนที่เป็นวิชาเลือกได้ สามารถจัดวิชาเลือกให้นักเรียนเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถอนุมัติหลักสูตรท้องถิ่นได้ บนพื้นฐานที่ว่าสถานศึกษาได้ตัดสินใจเองแล้วจะเป็นการดีที่สุด

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะผลักดันให้ปัจจัยต่าง ๆ มีคุณภาพและนำไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง

สมศักดิ์ สันธุระเวช (2541, หน้า 34-35) โรงเรียนที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้นจะต้องเป็นโรงเรียนที่มุ่งมั่นจะสร้างระบบคุณภาพให้นักเรียน(ผลผลิต) สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน(ลูกค้า)

โรงเรียนที่ไม่มีเด็กเข้าเรียน โรงเรียนที่มีเสียงเล่าขานว่า ผู้บริหารไม่อยู่โรงเรียน ผู้บริหารเผด็จการ ทุจริต ปล่อยปละละเลย ขาดภาวะผู้นำ ผู้สอนทิ้งห้องเรียน ไม่เอาใจใส่นักเรียน ชอบใช้อารมณ์ ชอบใช้คำพูดทำลายนักเรียน ฯลฯ คำกล่าวขานเหล่านี้ล้วนแต่ทำให้ลูกค้าขาดความมั่นใจในโรงเรียน

โรงเรียนที่มีระบบการประกันคุณภาพเป็นการรับประกันระบบการบริหารคุณภาพขององค์กร เป็นการสร้างความมั่นใจว่า ผลผลิตเมื่อออกมาจากกระบวนการแล้วจะมีคุณภาพที่ดีตรงตามความต้องการของลูกค้า

หลักการ/แนวคิด

ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการจัดการศึกษา โรงเรียนจะต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อนักเรียนผู้ปกครองและชุมชน นั่นคือ ผลผลิตต้องตอบสนองต่อลูกค้าและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ในด้านการบริหารต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจ ในรูปของคณะกรรมการโรงเรียน โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบต่อมาตรฐานที่กำหนดซึ่งรวมทั้งมาตรฐานด้านผลผลิต โรงเรียนจะต้องกำหนดมาตรฐานโดยคณะกรรมการโรงเรียน เมื่อได้มีการจัดการศึกษาจนนักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ ก็จะมีการกำหนดมาตรฐานให้สูงขึ้นและดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานด้านผลผลิตจะถูกยกระดับให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงมาตรฐานระดับจังหวัดและมาตรฐานระดับชาตินอกจากนี้โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา (Authorities) กล่าวคือ มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้องกันนโยบายและนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นรูปธรรม

คุณภาพที่โรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญคือคุณภาพของผลผลิตแต่การที่จะได้มาซึ่งคุณภาพของผลผลิตที่ลูกค้าพอใจนั้น จะต้องมาจากคุณภาพของกระบวนการ (Process Quality) และคุณภาพของบุคลากร(Human Quality) กระบวนการที่มีคุณภาพและคนที่มีคุณภาพเท่านั้นจึงจะสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพได้ และกระบวนการที่มีคุณภาพจะต้องเป็นกระบวนการที่ครบวงจร คุณภาพของคนต้องได้รับการฝึกฝนอบรมให้เพื่อให้ทำงานอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ รู้ถึงวิธีทำงานที่ถูกต้อง และจะต้องพัฒนาคุณภาพของคนในลักษณะที่สร้างบรรยากาศของการรักการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในองค์กร ซึ่งจะทำให้มีการปรับปรุงงาน และพัฒนาเทคโนโลยีได้ด้วยตนเองมีมูลค่าเพิ่มอยู่ในตัว

ระดับการประกันคุณภาพ

แนวทางประกันคุณภาพของโรงเรียน จำแนกได้ 2 ระดับ

1. ระดับ Accountability นั้นหมายถึง โรงเรียนมีระบบการบริหารคุณภาพ (Quality Management) ที่สร้างความมั่นใจ พึงพอใจต่อผู้ปกครอง ซึ่งเป็นลูกค้าว่า ผู้จบการศึกษามีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนด ในระดับนี้ผู้ปกครองและชุมชนจะเป็นผู้ยอมรับในคุณภาพของผู้จบการศึกษา โดยผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องในรูปคณะกรรมการ โรงเรียน ดังนั้น โรงเรียนจะต้องเปิดโอกาสให้คณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (ธรรมนูญโรงเรียน)ร่วมรับผิดชอบและร่วมตัดสินใจ

2. ระดับ Accreditation นั้นหมายถึง โรงเรียนมีระบบการบริหารคุณภาพ (Quality Management) ที่สร้างความมั่นใจ พึงพอใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ลูกค้าว่าผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมีองค์กรภายนอกเป็นผู้รับรองมาตรฐานการศึกษา

พนม พงษ์ไพบูลย์ (2542. หน้า 7 – 8) ระบบบริหารและจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ จะเป็นการกระจายอำนาจมาสู่โรงเรียนและสถานศึกษาโดยตรง ส่วนกลางมีหน้าที่เพียงกำหนด นโยบาย มาตรฐาน สนับสนุนทรัพยากร จึงต้องมีระบบติดตามประเมินผลด้วย และจะเป็นส่วนที่สำคัญยิ่งต่อการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระบบนี้เรียกว่า ระบบการประกันคุณภาพ การศึกษา

ให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษา ต้องมีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ เปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการ ประกันคุณภาพภายนอก (มาตรา 47)

กฎหมายกำหนดให้มี สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะ เป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผล การจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา

ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่ง อย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน(มาตรา 48)

ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อ หน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการ ดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการ ศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้มีการปรับปรุงแก้ไข

สรุปได้ว่า สถานศึกษาต้องได้รับการประเมินจากทั้งหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอกเป็นระยะ ๆ เพื่อประกันว่า การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

โรงเรียนประถมศึกษาที่มีหน้าที่สำคัญในการจัดการศึกษา ตั้งกระจายอยู่ครอบคลุมทั่วประเทศ จึงต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพเท่าเทียมกัน ในส่วนความรับผิดชอบของโรงเรียนนั้นยึดแนวความคิดการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักนิเทศและพัฒนาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามขั้นตอนที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541, หน้า 18)

1. ตั้งคณะกรรมการระดับโรงเรียน
2. ปรับขยายมาตรฐานระดับโรงเรียน
3. จัดทำข้อมูลพื้นฐาน
4. กำหนดเป้าหมายโรงเรียน
5. จัดทำธรรมนูญโรงเรียน
6. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ
7. ดำเนินการตามแผนและประเมินตนเอง
8. ร่วมวางแผนการตรวจสอบจากภายนอกและให้ความร่วมมือ
9. สรุปและรายงานผลการดำเนินงานตามแผน (ความก้าวหน้าต่อชุมชนและต่อสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ)
10. นำผลไปใช้ปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
 1. ตั้งคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระดับโรงเรียน
 - บทบาทหน้าที่
 1. ร่างแนวทางและแผนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนให้สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด
 2. ดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายและแผน
 3. นิเทศ ติดตาม กำกับและประเมินผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา
 4. รายงานการประเมินต่อหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชน
 5. แต่งตั้งคณะทำงานตามที่เห็นสมควร
 - โครงสร้าง

1. ผู้บริหารโรงเรียน	ประธานอนุกรรมการ
2. ผู้แทนข้าราชการครูในโรงเรียน	รองประธานอนุกรรมการ

3. ผู้ทรงคุณวุฒิต่างสังกัด	อนุกรรมการ
4. ผู้ทรงคุณวุฒิจากประชาชน	อนุกรรมการ
5. ผู้แทนข้าราชการครูในโรงเรียนที่ได้รับมอบหมาย	อนุกรรมการและเลขานุการ
6. ครูอาจารย์ในโรงเรียนที่ได้รับมอบหมาย	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
- การแต่งตั้ง แต่งตั้งโดยคณะกรรมการโรงเรียน

1. ปรึบขยายมาตรฐานระดับโรงเรียน

มาตรฐานโรงเรียน คือสภาพที่พึงประสงค์ทั้งในเชิงคุณภาพหรือปริมาณซึ่งแสดงได้โดยประสิทธิภาพของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ในปัจจุบันนี้ มาตรฐานโรงเรียนยังถูกกำหนดให้เป็นเป้าหมายหลักของระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาอีกด้วย มาตรฐานสามารถแสดงให้เห็นได้ทั้งในเชิงปัจจัย กระบวนการ และผลผลิตที่ผู้บริหารและครูจะต้องเป็นเป้าหมายในการดำเนินการเพื่อพัฒนานักเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ปรับปรุงมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นใหม่ในปีการศึกษา 2540 – 2541 กรอบความคิดในการจัดทำมาตรฐานโรงเรียน คือยึดองค์ประกอบของระบบการจัดการศึกษา ด้านกระบวนการและผลผลิต โดยเลือกสรรตัวแปรด้านกระบวนการที่สามารถนำไปสู่คุณภาพนักเรียนได้ รวมทั้งการวิเคราะห์ภารกิจและขอบข่ายงานการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังนั้นโครงสร้างมาตรฐานจึงประกอบด้วยมาตรฐาน 3 กลุ่ม คือ มาตรฐานคุณภาพนักเรียน มาตรฐานการเรียนการสอน และมาตรฐานการบริหาร แต่ละมาตรฐานประกอบด้วยตัวบ่งชี้ได้กำหนดระดับคุณภาพที่แสดงพัฒนาการหรือความน่าพึงพอใจ 3 ระดับ โดย

ระดับ 1 คือคุณภาพที่มีผลน่าพอใจขั้นต่ำ

ระดับ 2 คือคุณภาพที่มีผลน่าพอใจค่อนข้างสูง

ระดับ 3 คือคุณภาพที่มีผลน่าพอใจสูง

กรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ทั้งสามกลุ่ม มีดังนี้

มาตรฐานคุณภาพนักเรียน มี 9 มาตรฐาน และ 20 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานการเรียนการสอน มี 10 มาตรฐาน และ 10 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานการบริหาร มี 5 มาตรฐาน และ 14 ตัวบ่งชี้

รายการมาตรฐานและตัวบ่งชี้ด้านคุณภาพนักเรียน

มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความรู้พื้นฐานตามระดับการศึกษา

ตัวบ่งชี้ ความรู้พื้นฐานตามหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษา

มาตรฐานที่ 2 นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาและความสามารถทางคณิตศาสตร์

ตัวบ่งชี้ 1	ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร
ตัวบ่งชี้ 2	ความสามารถทางคณิตศาสตร์
มาตรฐานที่ 3	นักเรียนมีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา
ตัวบ่งชี้	ความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา
มาตรฐานที่ 4	นักเรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้และมีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน
ตัวบ่งชี้ที่ 1	ความสามารถในการแสวงหาความรู้
ตัวบ่งชี้ที่ 2	นิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน
มาตรฐานที่ 5	นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน/งานอาชีพและสามารถเทคโนโลยีในการดำรงชีวิต
ตัวบ่งชี้ที่ 1	ความสามารถในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน / งานอาชีพ
ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต
มาตรฐานที่ 6	นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ตามวิถีประชาธิปไตย
ตัวบ่งชี้ที่ 1	เคารพสิทธิส่วนบุคคล ส่วนรวมและกฎระเบียบของสังคม
ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความร่วมมือร่วมใจประสานประโยชน์เพื่อส่วนรวม
ตัวบ่งชี้ที่ 3	การใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาร่วมกัน
มาตรฐานที่ 7	นักเรียนมีสุขภาพสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
ตัวบ่งชี้ที่ 1	การมีน้ำหนัก ส่วนสูงและสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานเด็กไทย
ตัวบ่งชี้ที่ 2	การมีสุขนิสัยในการรักษาสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย
ตัวบ่งชี้ที่ 3	การมีสุขภาพจิตดี
มาตรฐานที่ 8	นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข
ตัวบ่งชี้ที่ 1	ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือและตอบแทนบุญคุณ
ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความซื่อตรงต่อหน้าที่และความถูกต้อง
ตัวบ่งชี้ที่ 3	การใช้สิ่งของและทรัพย์สินอย่างประหยัดและคุ้มค่า
ตัวบ่งชี้ที่ 4	การปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบด้วยความมุ่งมั่น รอบคอบและถูกต้อง
มาตรฐานที่ 9	นักเรียนเห็นคุณค่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิใจในความเป็นไทย
ตัวบ่งชี้ที่ 1	การเห็นคุณค่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรม
ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความภูมิใจในความเป็นไทย

รายการมาตรฐานและตัวบ่งชี้ด้านการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 1 / ตัวบ่งชี้ วางแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของ
นักเรียนและท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 2 / ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิด ปฏิบัติจริง ประเมินและ
ปรับปรุงตนเอง

มาตรฐานที่ 3 / ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 4 / ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเรียนรู้และทำงานร่วมกันโดยเน้นกระบวนการ
กลุ่ม

มาตรฐานที่ 5 / ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงกับสภาพชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 6 / ตัวบ่งชี้ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่ดีและฝึกตนเองจนเป็นนิสัย

มาตรฐานที่ 7 / ตัวบ่งชี้ จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้
อย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จ

มาตรฐานที่ 8 / ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถและ
ความถนัดได้ตามศักยภาพ โดยส่งเสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยนักเรียน
เป็นรายบุคคล

มาตรฐานที่ 9 / ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อหลายอย่างหลากหลายที่ส่งเสริมการเรียนรู้
ของนักเรียน

มาตรฐานที่ 10 / ตัวบ่งชี้ ประเมินนักเรียนครบทุกด้านอย่างต่อเนื่องด้วยเครื่องมือที่เหมาะสม

สำหรับมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของด้านการเรียนการสอนได้ใช้ข้อกระทงเดียวกัน ส่วนระดับ
คุณภาพในแต่ละตัวบ่งชี้ ใช้ร่วมกันทั้งสามระดับการศึกษานับพื้นฐานความคิดที่ว่า เป็นกระบวนการ
เรียนการสอนที่เป็นที่ยอมรับทั่วไปว่ามีคุณภาพทุกระดับการศึกษา

รายการมาตรฐานและตัวบ่งชี้ด้านการบริหาร

มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดระบบข้อมูลสารสนเทศได้ครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับความต้องการและทัน
ต่อการใช้งาน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 แผนของโรงเรียนเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนสอดคล้องกับสภาพของ
โรงเรียนเป้าหมายชัดเจนและมุ่งเน้นคุณภาพ

ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดระบบงานชัดเจน คล่องตัวในการปฏิบัติงาน มอบหมายงานตรงความรู้
ความสามารถ ส่งเสริมบุคลากรให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศให้การดำเนินงานบรรลุตามแผน

มาตรฐานที่ 2	โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา
ตัวบ่งชี้ที่ 1	ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้สามารถพัฒนาตนเองและพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง
ตัวบ่งชี้ที่ 2	จัดสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกและประโยชน์ตอบแทนในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม เป็นธรรม
มาตรฐานที่ 3	โรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน
ตัวบ่งชี้ที่ 1	จัดกิจกรรมทางวิชาการ บริการแนะแนว บริการสุขภาพอนามัย โภชนาการ และกิจกรรมช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึงและเหมาะสม
ตัวบ่งชี้ที่ 2	จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ตัวบ่งชี้ที่ 3	จัดแหล่งความรู้ สื่อและเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนการสอน
ตัวบ่งชี้ที่ 4	จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้
มาตรฐานที่ 4	โรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน
ตัวบ่งชี้ที่ 1	ดำเนินการเพื่อประสานความร่วมมือกับกรรมการโรงเรียน ชุมชนและหน่วยงานอื่นในการพัฒนาโรงเรียน
ตัวบ่งชี้ที่ 2	จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียนได้รวดเร็วทันเหตุการณ์ และต่อเนื่อง
มาตรฐานที่ 5	โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ
ตัวบ่งชี้ที่ 1	ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องโดยใช้วิธีการที่หลากหลายและทุกฝ่ายมีส่วนร่วม
ตัวบ่งชี้ที่ 2	นำผลการประเมินไปใช้นิเทศและพัฒนางานอยู่เสมอ

ระดับคุณภาพในแต่ละตัวบ่งชี้ ไม่มีการจำแนกตามระดับการศึกษา การกำหนดมาตรฐานเน้นกระบวนการบริหารเป็นงานหลักมากกว่าที่จะเน้นประเภทของงานในโรงเรียน ด้วยมีพื้นฐานทางความคิดที่ว่าการบริหารงานใด ๆ ในโรงเรียน เช่นงานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ หรืองานอื่น ๆ ย่อมใช้กระบวนการบริหารตามมาตรฐานข้างต้น

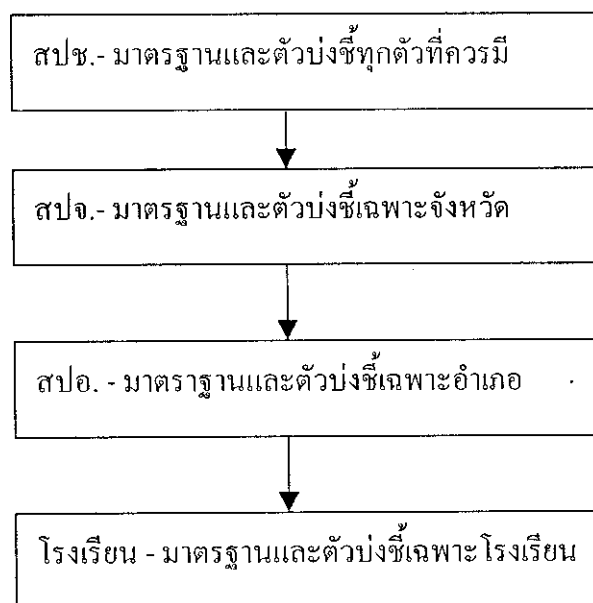
มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ไม่ได้กำหนดมาตรฐานด้านปัจจัยไว้ด้วย เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูได้พัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู และมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารไว้แล้ว นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ประกาศใช้มาตรฐานวัสดุ ครุภัณฑ์ และสิ่งก่อสร้างโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2538 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 และยังคงให้ใช้อยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามไม่ได้เป็นข้อกำหนดที่โรงเรียนต้องจัดปัจจัยให้ได้ตามนั้น แต่เป็นข้อเตือนใจให้ทางโรงเรียนจัดหาให้มีไว้เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ทำประชาพิจารณ์ในร่างมาตรฐาน

โรงเรียน พ.ศ.2541 โดยส่งแบบสอบถามให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด 76 แห่ง เพื่อสุ่มกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดตามจำนวนที่เห็นสมควร แต่ให้ประกอบด้วยอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา ผู้อำนวยการการประถมศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้ช่วยหัวหน้าการการประถมศึกษาอำเภอศึกษานิเทศก์ทั้งระดับกรม จังหวัด และอำเภอ ครูผู้สอน รวมทั้งครูโรงเรียนกัณดาร หลังจากปรับปรุงแล้ว ได้นำเสนอต่อคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเพื่อพิจารณาเห็นชอบและประกาศใช้ “มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ.2541 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ “ ในปีการศึกษา 2541

จัดทำมาตรฐานท้องถิ่น

ตามหลักการกระจายอำนาจในกระบวนการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่น คือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และโรงเรียนปรับขยายมาตรฐานโรงเรียนได้ตามความเหมาะสม อย่างไรก็ดี ไม่ควรลดรายการจากที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ ดังภาพประกอบ 2

ภาพที่ 2 การพัฒนาและปรับขยายมาตรฐานโรงเรียน

กระบวนการพัฒนามาตรฐานท้องถิ่น

กระบวนการพัฒนามาตรฐานโรงเรียน โดยทั่วไปมีขั้นตอนโดยสรุปดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล : วิเคราะห์หลักสูตรแผนพัฒนาการศึกษา
มาตรฐานการศึกษาทั้งของในและต่างประเทศ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องทุกระดับและทุกฝ่าย ฯลฯ

2. กำหนดกรอบความคิด : อาศัยการวิเคราะห์เชิงระบบ กำหนดเป็นมาตรฐานด้าน
ผลผลิตกระบวนการและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อกันทั้งระบบ โดยมีหลักฐานสนับสนุนความ
สัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในระบบ

3. ขก่างมาตรฐาน : กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ตามกรอบความคิดเห็นและความ
เหมาะสม

4. ทำประชาพิจารณ์ : หยั่งเสียงผู้เกี่ยวข้อง/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อตรวจสอบความ
เป็นไปได้และความเหมาะสม นำผลประชาพิจารณ์มาปรับปรุง

5. ทดลองใช้ : ทดลองใช้มาตรฐานโรงเรียนที่ยก่างขึ้นเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม
และปัญหาอุปสรรค ที่อาจเกิดขึ้นจากการนำไปใช้จริง

6. ปรับปรุง : ให้ได้มาตรฐานที่สมบูรณ์ชัดเจน เพื่อเตรียมนำไปใช้ต่อไป

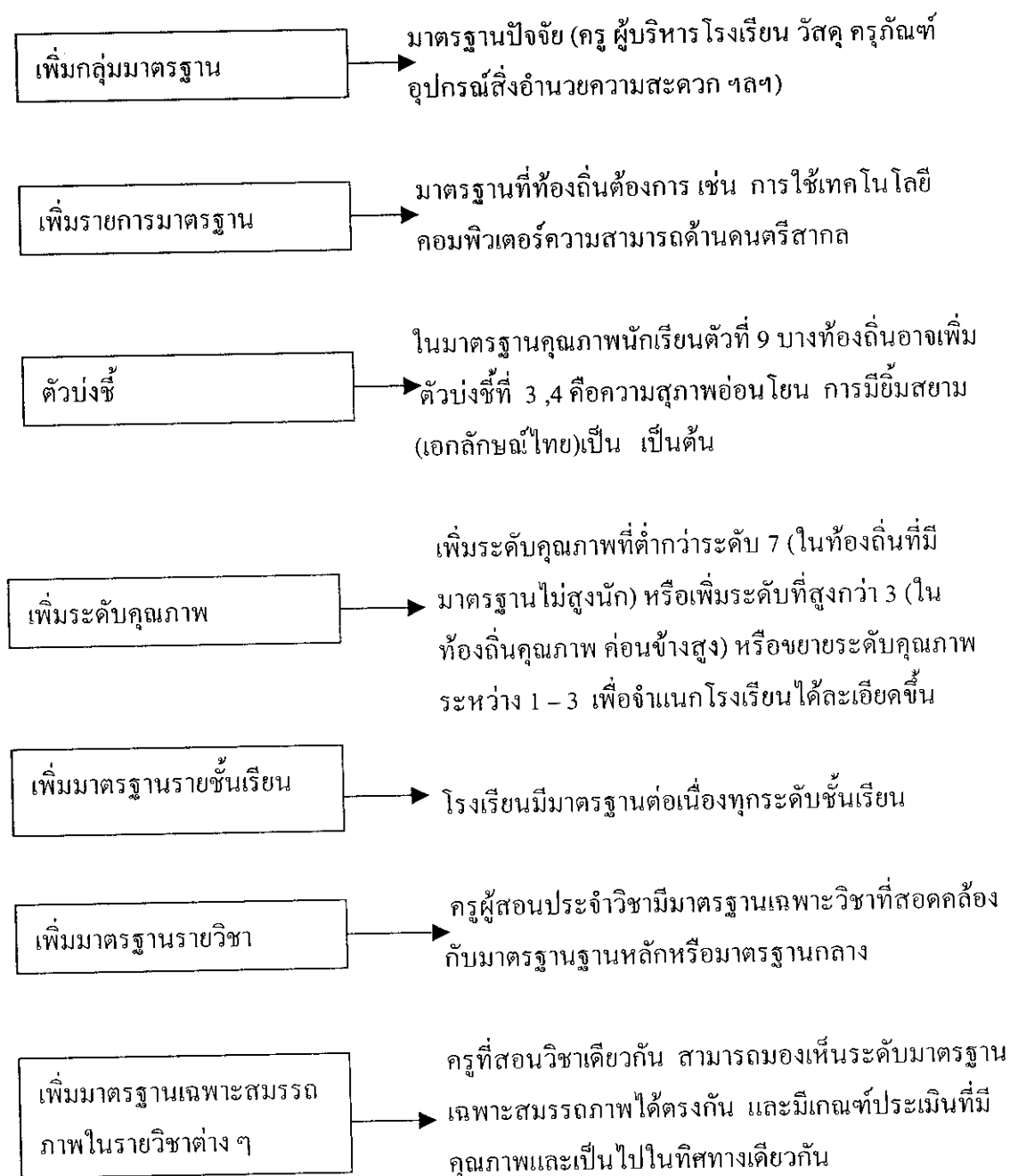
สำหรับมาตรฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
ก่อนที่จะประกาศใช้และเผยแพร่ต้องได้รับความเห็นชอบก่อนจากคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด หรือคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ ตาม
ระดับมาตรฐานที่จะประกาศใช้

การกำหนดมาตรฐานดังกล่าวข้างต้น เป็นการดำเนินการเชิงวิชาการ ซึ่งตัวแปรที่ค้นพบมี
จำนวนมากและสลับซับซ้อนจนอาจสร้างความลำบากใจในการดำเนินงานให้แก่ผู้ปฏิบัติ อีกวิธีหนึ่ง
ซึ่งดำเนินการได้ง่ายกว่าและมีประสิทธิภาพไม่ด้อยไปกว่าเดิม คือ การให้ผู้ปกครองและผู้ให้บริการ
ในชุมชนเป็นผู้กำหนดสภาพที่พึงประสงค์ของโรงเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียนและคุณภาพนักเรียน
ที่ต้องร่วมมือกับบุคลากรในโรงเรียน เพราะการจัดการศึกษาของโรงเรียนมิใช่ภาระความรับผิดชอบ
ความต้องการของโรงเรียนแต่เพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป ผลการสังเคราะห์มุมมองหรือความต้องการ
ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จะได้กรอบความคิดที่ชัดเจนและตรงความต้องการของท้องถิ่นได้มากกว่า

ทิศทางการปรับขยายมาตรฐานโรงเรียนในระดับท้องถิ่น

เนื่องจากรายการมาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติพัฒนานั้น
เป็นพฤติกรรมปลายทางที่สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมย่อยได้อีกหลายระดับ การนำไปใช้ในโรงเรียน
จึงยังไม่สะดวกนัก สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และโรงเรียน

ควรนำมาพัฒนาต่อ แนวทางการขยายมาตรฐานระดับท้องถิ่นอาจมีทิศทาง ดังภาพประกอบ 3

ภาพที่ 3 แนวทางการขยายมาตรฐานระดับท้องถิ่น

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น การพัฒนามาตรฐานการศึกษาในระดับท้องถิ่น อาจทำได้ 2 ทิศทาง คือ สร้างมาตรฐานบางตัวขึ้นใหม่ หรือขยายจากมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติ แต่หากท้องถิ่นสามารถพัฒนามาตรฐานรายชั้น รายวิชา ตลอดจนมาตรฐานเฉพาะสมรรถภาพ ย่อมจะช่วยให้ครูสามารถนำมาตราฐานไปใช้ในห้องเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม สำหรับขอบเขตของบทบาทหน้าที่ในการปรับขยายมาตรฐานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและโรงเรียนนั้น ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดที่จะกำหนด

3. การจัดทำข้อมูลพื้นฐานระดับโรงเรียน

ข้อมูลพื้นฐานเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพ ในการวิเคราะห์สภาพปัญหา จุดพัฒนาการจัดตั้งมาตรฐานโรงเรียน การจัดทำแผนงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์การดำเนินงาน การดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงโรงเรียน การกำหนดเกณฑ์ประเมินคุณภาพเพื่อจำแนกระดับคุณภาพของโรงเรียน การประเมินความก้าวหน้าทางการศึกษา ฯลฯ เหล่านี้ล้วนต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานทั้งสิ้น ความสำคัญของข้อมูล/สารสนเทศดังกล่าวข้างต้น ทุกหน่วยงานจึงจำเป็นต้องมีระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อหน่วยงานของตนเอง ข้อมูลระดับโรงเรียนถือเป็นข้อมูลที่สำคัญที่สุด และจัดเป็นข้อมูลปฐมภูมิ ส่วนข้อมูลระดับเหนือโรงเรียนถือเป็นข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลที่แต่ละหน่วยงานควรต้องมีเป็นอย่างน้อย มีดังต่อไปนี้

ข้อมูลระดับโรงเรียน

1. ข้อมูลนักเรียนรายคน : ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ข้อมูลด้านการเรียนซึ่งได้แก่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถพิเศษ ปัญหาการเรียน และระดับความร้ายแรงของปัญหา การได้รับความช่วยเหลือความก้าวหน้าของนักเรียนในแต่ละระยะ พัฒนาการด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัย เป็นต้น
2. ข้อมูลนักเรียนรายห้อง รายชั้นเรียน และภาพรวมของนักเรียนทั้งโรงเรียน : ข้อมูลลักษณะเดียวกันกับข้อมูลนักเรียนรายคน เพื่อให้เห็นภาพรวมของนักเรียนกลุ่มต่าง ๆ (ตามที่โรงเรียนจำแนก)
3. ข้อมูลครูรายคน : ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ข้อมูลคุณลักษณะเชิงคุณภาพของครูที่จะมีผลต่อการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ความสามารถในการสอนแบบเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การผลิตและการใช้สื่อ การวัดประเมินผลการเรียน ความสามารถพิเศษ จุดเด่นที่จะเป็นครูต้นแบบในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จุดอ่อน/ความต้องการความช่วยเหลือในด้านใด ๆ ซึ่งไม่ใช่เรื่องส่วนตัว เป็นต้น
4. ข้อมูลครูในภาพรวม : ข้อมูลต่าง ๆ ในลักษณะเดียวกับข้อมูลครูรายคน แต่เป็นภาพรายชั้น รายกลุ่ม (ตามที่โรงเรียนจำแนก)
5. ข้อมูลเชิงกายภาพที่แสดงถึงการบริหารโรงเรียน : การพัฒนานุเคราะห์ การบริหาร (จัดหาและบริการ) วัสดุ ครุภัณฑ์ สิ่งอำนวยความสะดวก อาคารสถานที่ ฯลฯ

นอกจากการวิเคราะห์งานในโรงเรียนเพื่อสำรวจข้อมูล/สารสนเทศที่ควรจัดเก็บแล้ว การเชิญผู้ปกครอง บุคคลในชุมชนมาเที่ยวชมโรงเรียนแล้วให้ความเห็นวิพากษ์วิจารณ์ ก็เป็นวิธีการที่ดีอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้โรงเรียนได้ข้อมูลจากผู้รับการบริหารโดยตรง และยังทำให้โรงเรียนได้ทราบภาพพจน์ของคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ การนำความคิดสร้างสรรค์ไปปรับเปลี่ยนวิธีแก้ปัญหา ความสามารถในการจัดการ การเป็นผู้นำ การยอมรับตนเอง การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เสี่ยงละโรงเรียนในสายตาของผู้ปกครอง / ชุมชน ด้วย อันจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการจัดทำแผนในลักษณะที่ใช้ข้อมูลสองทิศทาง (Top Down Bottom Up)

โรงเรียนควรพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลที่สามารถนำไปสู่การสรุปเป็นข้อมูลภาพรวม(รายห้องเรียน รายชั้น รวมทั้งโรงเรียน) เพื่อไม่ให้เกิดการเสียเวลาในการเก็บข้อมูลหรือต้องทำงานซ้ำซ้อนและควรจัดแสดงข้อมูลประจำโรงเรียน ให้เป็นที่เข้าใจง่าย ๆ ต่อบุคคลโดยทั่วไปที่มาเยี่ยมชั้นเรียนและโรงเรียน เช่นการจัดทำโปรไฟล์นักเรียนรายบุคคล รายกลุ่มย่อยของห้องนั้น ๆ รายวิชา ติดไว้ในชั้นเรียน เป็นต้น รวมทั้งการจัดทำโปรไฟล์ ภาพรวมของโรงเรียนแสดงไว้ให้ที่ ๆ ทุกคนจะเห็นง่าย นอกจากนี้ควรมีการสรุปข้อมูลการดำเนินงานตามรายมาตรฐานด้วย

การพัฒนาระบบสารสนเทศ

โดยทั่วไปข้อมูลพื้นฐานมักใช้ประโยชน์ได้ไม่มากนัก หน่วยงานจึงควรพัฒนาข้อมูลให้เป็นสารสนเทศที่สะดวกแก่การนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที ข้อมูลตามที่เสนอไว้ชั้นต้นบางส่วน เช่น ข้อมูลทั่วไป เป็นข้อมูลที่อยู่ในชุด ONPEC MONPEC และ BUDGET ที่โรงเรียนต้องกรอกส่งให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติอยู่แล้ว หน่วยงานจึงควรคิดหาวิธีการที่ไม่ต้องเสียเวลาและแรงงานในการเก็บข้อมูลซ้ำซ้อนแต่หลายส่วน โดยเฉพาะข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งจะเป็นประโยชน์มากต่อการพัฒนาคุณภาพ หน่วยงานจำเป็นต้องจัดทำเพิ่มเติม

นอกจากนี้หัวใจสำคัญของระบบสารสนเทศ คือ ความเป็นปัจจุบันของข้อมูลและความเป็นระบบเครือข่าย ดังนั้น จึงควรมีการตั้งบุคคล/คณะทำงาน/องค์กร ขึ้นเพื่อทำหน้าที่พัฒนาระบบสารสนเทศโดยเฉพาะให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล(ไม่จำเป็นต้องรอกอมพิวเตอร์)

4. กำหนดเป้าหมายโรงเรียน

จากมาตรฐานหน่วยเหนือและของหน่วยงานเฉพาะคนที่ได้พัฒนาขึ้นจากข้อมูลพื้นฐานที่ได้รวบรวมไว้จะนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายได้ชัดเจนขึ้น เป้าหมายที่สำคัญที่ต้องกำหนดคือ เป้าหมายด้านคุณภาพนักเรียน แหล่งข้อมูลที่จะช่วยให้กำหนดเป้าหมายด้านนี้ได้คือ ข้อมูลผลการประเมินในหน่วยงานต่าง ๆ ได้ทำไว้เช่น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กรมวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นต้น โดยเฉพาะผลการวิเคราะห์ค่าถดถอยของผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติวิเคราะห์จากการประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเอง และของกรมวิชาการย้อน 10 ปี (ปีการศึกษา 2527 – 2537)และได้ส่งให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแล้ว เป็นแหล่งข้อมูลหนึ่งที่เห็นพื้นฐานคุณภาพนักเรียน แนวโน้ม/อัตราเพิ่มของคุณภาพ รวมทั้ง ความคลาดเคลื่อนหรือความกระเพื่อมของข้อมูล เป็นต้น ที่จะช่วยให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตัดสินใจกำหนดระดับคุณภาพนักเรียนโดยอยู่บนฐานข้อมูล ขณะเดียวกันสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สามารถใช้ผลการวิเคราะห์ในทำนองเดียวกันจากการประเมินของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ตั้งแต่ปีการศึกษา 2537 – 2538 ที่ศึกษา นิเทศก์ฝ่ายประเมินผลทำให้ มาเป็นแนวทางในการกำหนดระดับคุณภาพนักเรียนในระยะสั้นและระยะยาว เป็นรายสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอรายกลุ่มโรงเรียน รายโรงเรียน ได้ตามลำดับ

ผลการประเมินงานมาตรฐานการศึกษา ในปีการศึกษา 2538-2540 ประเมินคุณภาพ – ประสิทธิภาพ ทางการศึกษา ปีการศึกษา 2540 ซึ่งครอบคลุมด้านปัจจัย กระบวนการ ผลกระทบของการจัดการศึกษา ข้อมูลข้อสนเทศอื่น ๆ ที่ได้จากการนิเทศและงาน/โครงการต่าง ๆ ก็เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถนำมาใช้กำหนดเป้าหมายได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม การกำหนดเป้าหมายควรมีผู้เกี่ยวข้องอย่างหลากหลายทำการกำหนด ทั้งนี้เพื่อสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบที่จะร่วมกันผลักดันคุณภาพการศึกษาไปให้ถึงจุดหมาย

5. จัดทำธรรมนูญโรงเรียน

ธรรมนูญโรงเรียนเป็นแผนพัฒนาแม่บทของโรงเรียนซึ่งเป็นการสร้างข้อตกลงร่วมกันหรือสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทุกฝ่ายรู้ทิศทางและเป็นหลักประกันในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยทั่วไปมีสาระสำคัญเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้

5.1 ภาพลักษณ์ของโรงเรียน (ความเป็นมาในอดีตจนถึงสภาพปัจจุบันที่ปรากฏ วิสัยทัศน์ หรือทิศทางในอนาคตของโรงเรียน)

5.2 เป้าหมายของโรงเรียน (เป้าหมายงานด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น การจัดหลักสูตร และการเรียนการสอน การจัดสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรต่าง ๆ ฯลฯ ที่โรงเรียนคาดหวัง และต้องการดำเนินการในบรรลุผล)

5.3 จุดเน้นของโรงเรียน (ลำดับความสำคัญของงานต่าง ๆ)

5.4 บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้อง (บทบาทผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรในโรงเรียนที่ไม่ใช่สายผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการโรงเรียน โดยเน้นบทบาทในฐานะผู้นำ ผู้ปฏิบัติ ผู้สนับสนุน หรือผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน)

5. หลักปฏิบัติสำหรับนักเรียน (บทบาทหน้าที่ของนักเรียนและการมีส่วนร่วมตามที่โรงเรียนมอบหมาย

6. การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและรายงานผล (เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบของโรงเรียน ที่มีต่อผู้ปกครอง นักเรียน และสังคมโดยรวม

7. แผนการจัดหาและใช้จ่ายงบประมาณ

6. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน

อำนาจ เศษชัยศรี (2541, หน้า 32 – 35) จุดมุ่งหมายการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในระดับสถานศึกษา (School Charter)

เพื่อให้ นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพสูงเต็มตามศักยภาพของตนเองโดยให้สถานศึกษามีความรับผิดชอบต่อ การตัดสินใจกำหนดเป้าหมาย การดำเนินงานและควบคุมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับสถานศึกษา (School Charter)

แผนพัฒนาคุณภาพในระดับสถานศึกษา เป็นแผนการดำเนินงานของโรงเรียนในระยะเวลา 3 ปี โดยเกิดจากการเห็นพ้องต้องกันระหว่าง ประธานคณะกรรมการศึกษาผู้บริหารโรงเรียน และหน่วยงานต้นสังกัด แผนนี้ระบุถึงวิธีการที่โรงเรียนจะเชื่อมโยงความต้องการระหว่างท้องถิ่นและภาพรวมของประเทศในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนเข้าด้วยกัน โดยการกำหนดจุดมุ่งหมายและจุดเน้นของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามความสามารถและศักยภาพของสถานศึกษา แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับสถานศึกษา คือ

1. หลักการสำคัญที่สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นไปตามที่ ต้องการ

2. แผนระยะสั้นของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. เอกสารสำคัญที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง เนื้อหาสาระที่สำคัญของเอกสารจะต้องกะทัดรัดและชัดเจน ง่ายต่อการทำความเข้าใจ

4. แนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษาภายในระยะเวลา 3 ปี

5. ข้อตกลงในการพัฒนาการศึกษา ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สนองต่อการพัฒนาประเทศ ในระยะเวลา 3 ปี ข้อตกลงนี้เป็นสัญญาประชาคมที่ทำขึ้นขององค์กรที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา 3 ฝ่ายดังนี้ คือ คณะกรรมการศึกษา/ชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครู หน่วยงานเจ้าสังกัด(ส่วนราชการ)

โครงสร้างของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับสถานศึกษา (School Charter)

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับสถานศึกษา ประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลสรุปเกี่ยวกับสถานศึกษา (School Profile) เช่น ปรัชญา ความเชื่อ ความคาดหวังเกี่ยวกับนักเรียน หลักสูตร การเรียนการสอน และความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนในกลุ่ม
2. จุดมุ่งหมายของสถานศึกษา (School Goals) เป็นจุดมุ่งหมายรวมที่สถานศึกษา แต่ละแห่งกำหนดให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติ
5. จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (School Priorities) เป็นการกำหนดจุดเน้นที่สอดคล้องกับศักยภาพและความสามารถของสถานศึกษา และตามความคาดหวังของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน
6. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ (Planning for Improvement)
7. การจัดแผนการเรียนรู้ (Curriculum Plan) เป็นการกำหนดแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรและจุดมุ่งหมาย ของโรงเรียน หรือการนำเนื้อหาของหลักสูตร มาจัดทำเป็นแผนการเรียนรู้และดัดแปลงให้เหมาะสมกับสมรรถนะและศักยภาพของโรงเรียน
8. การวางแผนบริหารงบประมาณ (Budget Plan) เป็นการวางแผนการใช้จ่ายในการดำเนินงาน โดยคำนึงถึง งบประมาณรายได้และงบประมาณรายจ่าย
9. การกำหนดแนวการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา (Accountability Plan) เป็นการกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา โดยแต่ละกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จะต้องดำเนินการอย่างไร และสรุปที่คาดว่าจะเกิดขึ้น หลังจากที่ได้จัดการศึกษาไปแล้ว ซึ่งสามารถรายงานผลผลิตให้หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ
10. บทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา (Code of Practice) เป็นการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษา (School Council) ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และชุมชน (Community) ให้ชัดเจน
11. แนวปฏิบัติสำหรับนักเรียน (student code of conduct) เป็นการกำหนดแนวปฏิบัติว่านักเรียนจะต้องปฏิบัติตามระเบียบต่าง ๆ ของสถานศึกษา ที่จะช่วยให้นักเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเองและบรรลุจุดมุ่งหมายของตนเองและของสถานศึกษาเป็นอย่างดี
12. ให้สัตยาบัน (Agreement) เป็นเงื่อนไขที่ผู้จัดการศึกษา คือคณะกรรมการการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดให้คำมั่นสัญญาว่าจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การกำหนดข้อตกลงนี้ จะเป็นการผูกพันกับเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ซึ่งจะต้องจัดหา หรือให้การสนับสนุนเพื่อให้สถานศึกษา สามารถดำเนินงานได้ เช่น เงินของ ระเบียบ กฎหมายและเป็นไปตามทรัพยากรที่จัดสรรให้

ขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาในระดับสถานศึกษา

1. จัดทำข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสถานศึกษา (School Profile) โดยบรรยายสภาพตามประเด็น ดังต่อไปนี้

1.1 บรรยายเกี่ยวกับสภาพของชุมชน โดยระบุ เชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ ศาสนาหรือ ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ ลักษณะค่านิยมที่สำคัญ

1.2 บรรยายเกี่ยวกับสถานศึกษาเช่น สถานที่ตั้ง ขนาด อาคารสถานที่

1.3 บรรยายเกี่ยวกับหลักสูตร หรือการนำหลักสูตรไปใช้โดยกล่าวถึง เนื้อหาของ หลักสูตรกลาง เนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพของชุมชน

1.4 บรรยายเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้เช่น ไฟฟ้า น้ำ อุปโภคบริโภค เครื่องเล่นกีฬา หรือสนามเด็กเล่น

1.5 บรรยายแผนพัฒนาโรงเรียนในอนาคต เช่น อาคารและสิ่งก่อสร้าง สนามกีฬา หรือ โรงยิม สวนหย่อม การจัดห้องสมุดให้ได้มาตรฐาน การจัดสร้างห้องปฏิบัติการต่าง การจัด หาดูอุปกรณ์และอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร

2. กำหนดจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา (School Goals)

จุดมุ่งหมายของสถานศึกษา จะใช้เป็นแนวทางในการจัดการหรือดำเนินการจัดการ ศึกษา เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร และเป็นไปตามที่สถาน ศึกษา คาดหวัง การกำหนดจุดมุ่งหมาย(goal) ของสถานศึกษานั้นจะต้องพิจารณาลักษณะสำคัญ มิติคือ

มิติที่ 1 ระดับจุดมุ่งหมายจะต้องครอบคลุม 3 ระดับ คือ

1. นโยบายระดับชาติ (State Policy)
2. ระดับปฏิบัติ (Operation)
3. ผลผลิต (Delivery to Student)

มิติที่ 2 เนื้อหาที่จะพัฒนาจะต้องครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ 5 ประการคือ

1. หลักสูตร (Curriculum)
2. สภาพแวดล้อม (Environment)
3. การติดตามและวัดผล (Accountability)
4. การจัดการ (Management)
5. ทรัพยากร (Resource)

7. ดำเนินงานตามแผนและประเมินผลตนเอง

การนำแผนสู่การปฏิบัติงาน แผนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จต้องเป็นแผนที่ทุกคนที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียนมีความชัดเจนในแผน ขอมรับและเห็นพ้องในปัญหาและเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาซึ่งจะเกิดก็โดยให้ทุกคนได้ร่วมในกิจกรรมการจัดการเตรียมและการทำงานอย่างเต็มที่ การแบ่งงานออกอย่างจริงจัง นับเป็นตัวแปรสำคัญของการนำไปสู่ความสำเร็จ ข้อสำคัญบุคลากรควรมีคู่มือเพื่อใช้ควบคู่กับแผน คู่มือดังกล่าวโดยทั่วไปจัดทำเป็น 3 ระดับ คือ

1. คู่มือคุณภาพ มักใช้เป็นคู่มือสำหรับผู้บริหารมีสาระสำคัญเกี่ยวกับปรัชญา นโยบาย โครงสร้างองค์กร และวิธีปฏิบัติทางคุณภาพโดยทั่วไป

2. คู่มือขั้นตอนการดำเนินงาน มักใช้เป็นคู่มือสำหรับหัวหน้ากลุ่ม/ผู้จัดการ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการกระทำ ขอบข่ายความรับผิดชอบ (ใคร ? ทำอะไร? ที่ไหน? เมื่อไร?) และวิธีดำเนินการ

3. คู่มือปฏิบัติงาน มักใช้เป็นคู่มือสำหรับผู้ปฏิบัติงาน มีสาระสำคัญเกี่ยวกับลักษณะงาน กระบวนการ การปฏิบัติ การตรวจสอบ

คู่มือทั้งสามระดับ นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อการตรวจสอบโดยเฉพาะการตรวจสอบภายใน หรือการประเมินตนเอง การตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงโรงเรียน

การตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงโรงเรียน กิจกรรมหลักในขั้นตอนนี้คือ

1. ตรวจสอบภายใน
2. ตรวจสอบภายนอก
3. ระดมความช่วยเหลือโดยเน้นกลุ่มเป้าหมาย

ตรวจสอบภายใน

เป็นกระบวนการที่โรงเรียนทำการตรวจสอบหรือประเมินการทำงานของโรงเรียนเองในทุกขั้นตอนการทำงาน โดยครอบคลุมเป้าหมาย จุดเน้นและงานทั้งหมดตามแผนที่วางไว้ ยุทธศาสตร์ที่นิยมใช้ในการตรวจสอบภายในคือ การประเมินผลตนเอง โดยมีจุดประสงค์เพื่อการปรับปรุงงานในระหว่างการทำงานตามแผนเป็นสำคัญ

ขั้นตอนการประเมินตนเอง

กระบวนการในการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินตนเองของโรงเรียนอาจสรุปได้ เป็น

11 ขั้นตอน ดังภาพประกอบที่ 4

1. สร้างบรรยากาศ	- ประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนัก โดยชี้แจงให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับในเชิงพัฒนาจากการประเมินตนเอง
2. กำหนดจุดประสงค์ชัดเจน	- องค์ประกอบของการประเมินตามจุดเน้นของงานและให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาของโรงเรียน - กำหนดตัวบ่งชี้แสดงสภาพความสำเร็จที่ชัดเจน
3. ให้ทุกคนทำด้วยความสบายใจ	- แสดงความจริงใจให้ความอบอุ่น - มีความมั่นใจว่าจะปกปิดแหล่งข้อมูลในกรณีที่เห็นสมควร - ให้สร้างเกณฑ์การประเมินกันเอง
4. เริ่มจากจุดเล็ก ๆ	- เริ่มจากเรื่องง่าย ๆ เริ่มจากเรื่องเล็ก ๆ ที่ไม่สำคัญมากนัก แล้วค่อยขยายวงกว้าง - เริ่มโดยไม่ลงลึกในรายละเอียดหรือซับซ้อนมากนัก แล้วค่อย ๆ เพิ่มกระบวนการหรือความลึกซึ้งของการประเมินตามความสบายใจของผู้ถูกประเมิน
5. กำหนดโครงสร้าง	- ตั้งคณะกรรมการประเมินควรให้อิงกับโครงสร้างกรรมการบริหารของโรงเรียน เพื่อกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการติดตามประเมินผลการประเมินตนเองของกรรมการแต่ละสาย/แต่ละระดับ - กำหนดรูปแบบการประเมิน(ผู้ประเมินโดยตรง ผู้ประเมินร่วม ฯลฯ)
6. ใช้กระบวนการง่ายๆ	- ใช้เครื่องมือควรเป็นเครื่องมือที่สร้างเอง (สร้างง่าย ใช้ง่าย – แปลผลง่าย – ประหยัด – มีคุณภาพ) - ใช้วิธีการทั้งแบบที่เป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ - ไม่ทำให้ผู้ประเมินและผู้ถูกประเมินรู้สึกว่ามีภาระเพิ่มขึ้น

7. ให้ความสำคัญ
กับทุกคน

- ให้ทุกคนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดจุดประสงค์จนจบกระบวนการสรุปผลการประเมิน

8. ให้ข้อมูลย้อนกลับ

- ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตรงแก่ผู้ถูกประเมิน(ทั้งจุดดี - จุดเด่นของตนเองและข้อควรปรับปรุง

9. ค้นหาสาเหตุข้อ
บกพร่อง

- ค้นหาสาเหตุของการดำเนินการที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวัง
- ผู้ประเมินและผู้ถูกประเมินร่วมวิพากวิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะในบรรยากาศของความเป็นมิตรและจริงใจ
- ตั้งเป้าหมายปรับปรุง

10. ยอมรับความแตกต่าง

- ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
- สร้างความเชื่อว่าความแตกต่างทำให้เกิดการพัฒนา
- ยึดหยุ่น

11. ประเมินผลตนเอง
อย่างต่อเนื่อง

- ให้ทุกคนได้ฝึกทักษะการประเมินตนเองและกระทำอย่างต่อเนื่อง
- การสรุป / การรายงาน ควรนำเสนอเป็นภาพกลุ่มหรือรวมระดับชั้น
- ใช้ผลการตรวจสอบภายนอก/การประเมินผลภายนอก ร่วมกับผลการประเมินตนเอง เพื่อให้ได้ภาพที่แท้จริงของโรงเรียน

ภาพที่ 4 ขั้นตอนการประเมินตนเอง

การประเมินตนเอง เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการบริหารคุณภาพในยุคปัจจุบันและจะมีความสำคัญยิ่งในอนาคต ผู้บริหารจึงควรพัฒนาทักษะการประเมินตนเองของบุคลากรในโรงเรียน

ทุกคน การสร้างบรรยากาศความตั้งใจที่อบอุ่น การให้ความช่วยเหลือด้วยความสนใจ กระตือรือร้น การแสวงหาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการทำงานให้แก่ผู้ปฏิบัติ การรู้จักยืดหยุ่น เป็นต้น จะช่วยให้ทุกคนเต็มใจที่จะให้ข้อมูลที่แท้จริง และยอมรับในข้อติติง เสนอแนะของเพื่อนร่วมงานหรือหัวหน้ากลุ่มและเต็มใจที่จะนำไปแก้ไขพัฒนางาน

8. ร่วมวางแผนการตรวจสอบภายนอกและให้ความร่วมมือ

การตรวจสอบภายนอก เป็นการตรวจสอบการทำงานของโรงเรียนเพื่อประเมินว่าโรงเรียนได้ดำเนินการจัดการศึกษาได้มาตรฐานตามมาตรฐานโรงเรียนที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อเป็นข้อเสนอที่จะเสนอให้โรงเรียนนำผลการตรวจสอบดังกล่าวไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาต่อไป

บทบาทและลักษณะของการตรวจสอบภายนอก ควรมีดังนี้

1. ปฏิบัติตนเป็นผู้ประสานงานมากกว่าผู้บังคับบัญชา
2. ให้การสนับสนุนเชิงนโยบายและการเป็นผู้นำเชิงวิชาการ
3. เป็นกัณชนระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานเหนือโรงเรียน
4. เป็นศูนย์รวมข่าวสารของโรงเรียน

ขอบเขตเนื้อหาเรื่องของการตรวจสอบ

โดยปกติกระบวนการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนจะเป็นวงจรที่มี 4 ขั้นตอน คือ

การตรวจสอบสภาพโรงเรียน การจัดทำแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผล ดังนั้น การตรวจสอบภายนอกอาจใช้ 4 ขั้นตอน เป็นขอบเขตของการตรวจสอบ เช่น

1. การตรวจสอบสภาพโรงเรียน : โรงเรียนได้จัดทำข้อมูลพื้นฐานจริงหรือไม่ ข้อมูลเป็นปัจจุบันหรือไม่ ฯลฯ

2. การจัดทำแผน : มีการตรวจสอบข้อมูลพื้นฐานแค่ไหน ความเหมาะสมของแผนเป็นอย่างไร

3. การนำแผนสู่การปฏิบัติ : ความสมเหตุสมผลของงบประมาณที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณ ฯลฯ

4. การประเมินผล : กระบวนการตรวจสอบทำการประเมินผลโรงเรียนเองบ้างหรือไม่ ความคุ้มค่าของงบประมาณเมื่อเทียบกับความสำเร็จที่เกิดขึ้น ฯลฯ

วงจรการพัฒนาคุณภาพที่เป็นที่กล่าวขานกันทั่วไปอีกอย่างหนึ่งคือ วงจรเดมิง (Dimming Cycle) ซึ่งถือว่า คุณภาพไม่ใช่สิ่งที่อยู่กับที่ แต่เป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ด้วยตัวเองอยู่ตลอดเวลา วงจรเดมิงมี 4 ขั้นตอน เช่นกันคือ จัดทำแผน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบ และทำให้ดีขึ้น ดังนั้น การตรวจสอบดูด้วยว่าโรงเรียนมีวงจรปฏิบัติงานตามนี้หรือไม่ บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีวงจร

ของตัวเองที่หมุนไปพร้อมกับวงจรของโรงเรียนหรือไม่ โรงเรียนมีการทำงานที่เป็นมาตรฐานหรือไม่

การนิเทศ 100 % กับการตรวจสอบภายนอก

การตรวจสอบภายนอก เป็นกระบวนการที่รวมเอายุทธศาสตร์ การนิเทศกับการบริหารเข้าด้วยกัน และเนื่องจากการนิเทศ 100 % เป็นนโยบายหนึ่งของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่ต้องการพัฒนาการนิเทศให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ นอกจากนี้รูปแบบการดำเนินงานของการนิเทศ 100 % เอง ก็เอื้อต่อลักษณะการตรวจสอบภายนอกในกระบวนการของการประกันคุณภาพ ดังนั้น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ อาจปรับใช้กระบวนการนิเทศ 100% เป็นแกนของกิจกรรมการตรวจสอบภายนอก อย่างไรก็ตามเพื่อให้เป็นบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับที่จะกำหนดรูปแบบการตรวจสอบบุคลากรและกระบวนการในการตรวจสอบภายนอก

การระดมความช่วยเหลือแก่โรงเรียน

นอกเหนือจากการระดมกำลังและมาตรการที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเองภายในโรงเรียนแล้ว หน่วยงานต้นสังกัดโดยเฉพาะสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอควรกำหนดมาตรการความช่วยเหลือโดยเน้นที่โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย(โรงเรียนที่ไม่สามารถดำเนินการตามเป้าหมายที่วางไว้ได้หรือมีแนวโน้มที่จะไปไม่ถึงเป้าหมาย) แนวทางดำเนินงานอาจมีดังนี้

1. การระดมทรัพยากรทั้งจากทางราชการและจากชุมชนในเรื่องงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น บุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง เป็นต้น
2. การสนับสนุนด้านเทคนิค วิธีการ นวัตกรรมต่าง ๆ ให้แก่โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายอย่างทันทั่วทั้งที่โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายต้องการ
3. การเข้าไปร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนิน และร่วมพัฒนา รวมทั้งการร่วมติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียน และประชาสัมพันธ์ผลงาน
4. การกำหนดให้โรงเรียนรายงานความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ และจัดประชุมสัมมนาเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็น รวมทั้งสร้างแรงจูงใจ ซึ่งอาจเป็นมาตรการทั้งเชิงบวก(การสนับสนุน)และเชิงลบ(สร้างแรงกดดัน)

9. สรุปรายงานผลการดำเนินงานตามแผน ความก้าวหน้าต่อชุมชนและต่อสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา โรงเรียนควรจัดทำรายงานเกี่ยวกับสภาพและผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปีให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบ เพื่อเป็นการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล การดำเนินงานของโรงเรียน

ประโยชน์จากรายงาน โรงเรียนสามารถสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการ ซึ่งจะเป็นผลต่อเนื่องถึงความร่วมมือในการพัฒนาที่จะได้รับจากชุมชน ข้อสำคัญโรงเรียนได้ค้นหาจุดที่ควรปรับปรุงในปีต่อไป

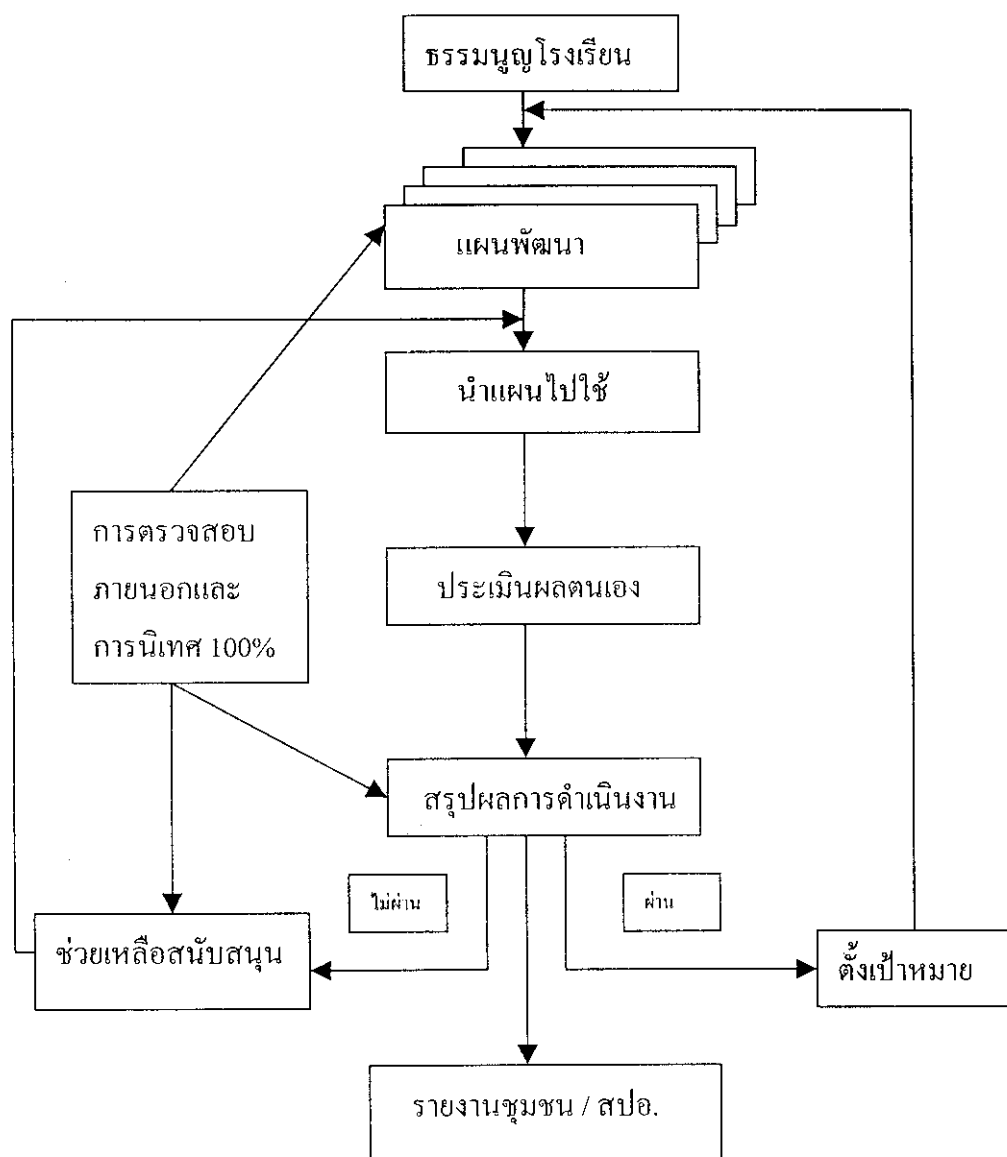
โครงสร้างของรายงาน อาจใช้โครงสร้างของรายงานผลการประเมินโครงการดังต่อไปนี้

- บทที่ 1 บทนำ (ความเป็นมา จุดประสงค์ของรายงาน ประโยชน์ของรายงาน สาระสำคัญของแผนการประกันคุณภาพ/ธรรมเนียมโรงเรียน)
- บทที่ 2 การดำเนินการของโรงเรียน (กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ความสำเร็จรูปแบบและวิธีการตรวจสอบภายใน เครื่องมือและการเก็บข้อมูล)
- บทที่ 3 ผลการดำเนินงาน (เสนอเป็นรายเป้าหมายและรายมาตรฐาน ระดับความสำเร็จและอุปสรรคปัญหา แผน/แนวทางปรับปรุง ความช่วยเหลือที่ต้องการ)
- บทที่ 4 สรุปภาพรวมผลการประกันคุณภาพการศึกษาในปีนั้น

โรงเรียนอาจทำเพิ่มสะสมงานของโรงเรียนแยกอีกเล่มหนึ่งเพื่อใช้ประกอบรายงานคุณค่าของรายงานอาจมีน้ำหนักมากขึ้น หากโรงเรียนได้นำผลการตรวจสอบภายนอก (ความเห็นรายงาน ฯลฯ) มาใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งของการสรุปผลรายงานของโรงเรียนด้วย

10. นำผลไปใช้ปรับปรุงพัฒนาคุณภาพโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

ในกระบวนการขั้นที่ 2 (การตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงโรงเรียน) นี้ถือว่าเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหนึ่งของโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนสามารถสร้างกระบวนการที่ให้ความมั่นใจแก่ผู้ปกครองและชุมชนของโรงเรียนในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ดี ยังไม่ถึงขั้นการรับรองมาตรฐาน รายงานของโรงเรียนที่เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด(สปอ.) และสาธารณชน จะแสดงสภาพความสำเร็จของโรงเรียนและจุดที่โรงเรียนต้องการปรับปรุงต่อไป โรงเรียนและหน่วยงานเหนือโรงเรียนควรนำผลนี้ไปใช้ปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน โดยแบ่งกลุ่มโรงเรียนตามเนื้อหาที่โรงเรียนต้องการพัฒนา สำหรับโรงเรียนที่สามารถดำเนินการได้บรรลุเป้าหมาย ควรพัฒนาแผนปฏิบัติการประจำปีต่อไป โดยยกระดับเป้าหมายคุณภาพให้สูงขึ้น และดำเนินการตามกระบวนการของการพัฒนาโรงเรียนเช่นเดิม ดังภาพประกอบที่ 5

ภาพที่ 5 กระบวนการพัฒนาโรงเรียน

จากภาพประกอบที่ 5 จะเห็นได้ว่าคุณภาพเป็นสิ่งไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ต้องมีการเคลื่อนที่ตัวเองให้สูงขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับวงจรเดิม กล่าวโดยสรุปการปรับปรุงหรือพัฒนาโรงเรียนมีกระบวนการเป็นวงจรเหมือนเกลียวสว่าน แต่ละวงจรประกอบด้วย การวิเคราะห์ จุดที่ต้องการปรับปรุงหรือพัฒนาการจัดทำแผน การนำแผนสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลการดำเนินการของโรงเรียน จากผลการประเมินจะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นแนวทางสำหรับการหาจุดที่ควรปรับปรุงหรือพัฒนาโรงเรียนต่อไป ซึ่งเป็นการเริ่มต้นวงจรใหม่ที่สูงกว่าเดิมนั่นเอง

จากแผนภูมิอธิบายได้ดังนี้

1. คณะอนุกรรมการระดับ สปอ. ทำการประเมินโรงเรียนในสังกัดทุกโรงเรียน
2. กปอ. ให้การรับรองโรงเรียนที่ได้มาตรฐานระดับอำเภอ และคัดเลือกโรงเรียนที่คาดว่าจะได้มาตรฐานระดับที่สูงกว่า ส่งให้จังหวัดพิจารณา
3. คณะอนุกรรมการระดับ สปจ. ทำการประเมินโรงเรียนที่ สปอ. เสนอมา
4. กปจ. ให้การรับรองโรงเรียนที่ได้มาตรฐานระดับจังหวัด และคัดเลือกโรงเรียนที่คาดว่าจะได้มาตรฐานระดับที่สูงกว่า ส่งให้ สปช.พิจารณา
5. คณะอนุกรรมการระดับ สปช. ทำการประเมินโรงเรียนที่ สปจ. เสนอมา
6. กปช. ให้การรับรองโรงเรียนที่ได้มาตรฐานระดับประเทศ
7. กำหนดระยะเวลาของการรับรองเป็น 2 ปี
8. ให้มีการประเมินระดับดังกล่าวนี้ ทุก 2 ปี
9. โรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองในระดับที่สูงกว่าที่เป็นอยู่ 1 ระดับ ในปีต่อมาหากโรงเรียนมีความพร้อมให้มีสิทธิ์ร้องขอต่อคณะอนุกรรมการ ฯ ที่สูงกว่าอยู่ 1 ระดับ นั้น ให้มาประเมินใหม่เพื่อพิจารณาให้การรับรอง

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

สถานภาพ

ในวงการศึกษาในปัจจุบัน ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในฐานะที่เป็นผู้ส่วนรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดต่อการจัดการศึกษาอันเป็นพื้นฐานการศึกษาทุกระดับ ก่อนที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เหมาะสมกับความสำคัญ ที่มีผู้กล่าวถึงได้นั้น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของงานบริหารโรงเรียน เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายสมความคาดหวังของหน่วยงานรับผิดชอบการประถมศึกษาของชาติ

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาผู้บริหารโรงเรียนควรศึกษาขอบข่ายและแนวทางปฏิบัติงานบริหารโรงเรียนให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง กว้างขวางและครอบคลุมทุกภาระงาน เพื่อให้เพียงพอที่จะนำไปใช้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และในปัจจุบันการประกันคุณภาพในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่ต้องดำเนินการประกันคุณภาพในโรงเรียนประถมศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามกระบวนการขั้นตอนที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด

ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องที่สำคัญในงานวิจัยนี้ เป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่แท้จริงจากการปฏิบัติงานการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษาได้เป็นอย่างดี

ครูผู้สอนเป็นบุคลากรในโรงเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญในการดำเนินงานประกันคุณภาพในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นผู้มีส่วนร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอน ร่วมดำเนินงานประกันคุณภาพโรงเรียน ซึ่งครูผู้สอนมีบทบาทแตกต่างจากผู้บริหาร ในฐานะผู้ปฏิบัติงานย่อมพบกับปัญหาการดำเนินงาน ครูผู้สอนจึงเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยนี้ด้วย

ขนาดของโรงเรียน

ขนาดของโรงเรียนที่นำมาใช้เป็นตัวแปรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำแนกออกเป็น 3 ขนาด คือขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยใช้จำนวนนักเรียนที่มีอยู่ในโรงเรียนเป็นเกณฑ์ ขนาดของโรงเรียนเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สเตียร์ (Steers, 1977, p. 67) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าขนาดองค์การที่เพิ่มขึ้นมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้นขององค์การ สำหรับโรงเรียนขนาดโรงเรียนย่อมมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ วิจัยพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงโดยเฉลี่ยเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ (อรุณ จันทวานิช และคนอื่น ๆ, 2527, หน้า 16) และพบว่าขนาดโรงเรียนและทำเลที่ตั้งจะแตกต่างกันในประสิทธิภาพของโรงเรียน คือโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ ทำเลที่ตั้งอยู่ที่เจริญจะมีประสิทธิภาพสูง ขนาดโรงเรียนเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน (Reid & others, 1988, p. 29) และขนาดโรงเรียนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Hoy & Miskel, 1991, 373) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เกียรติ อัมพรายน และคนอื่น ๆ (2525) ที่พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีสภาพไม่เหมาะสมในด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหาร งบประมาณค่าใช้จ่าย อาคาร พัสตครุภัณฑ์ ซึ่งทำให้ไม่เอื้อต่อการสอนของครู โดยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทยต่ำกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ในขณะที่ย่ำแย่ ค่าต่อหัวสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ สอดคล้องกับคำกล่าวของ ภิญโญ สาธร (2519, หน้า 339) ที่ว่า การบริหารโรงเรียนมีความยุ่งยาก ซับซ้อนเพียงใดขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียน ถ้าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่การบริหารงานก็ค่อนข้างจะซับซ้อน เพราะมีจำนวนนักเรียนมาก ครูมาก บุคลากรอื่น ๆ ก็มาก เครื่องมือเครื่องใช้ในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น การเงินก็ทวีการใช้จ่ายมาก ส่วน พันธ์ หันนาคินทร์ (2529, หน้า 174) ก็มีความเห็นเช่นเดียวกันว่าโรงเรียนที่มีครูและนักเรียนจำนวนมาก ๆ งานก็ย่อมจะมากขึ้นเป็นเงาตามตัว เพราะว่าโรงเรียนเป็นหน่วยงาน

ที่มีขนาดไม่เท่ากัน โรงเรียนขนาดใหญ่ประเภทของงานจะมีมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดใหญ่มีทรัพยากรบริหารมาก มีบุคลากรมาก มีความรู้ดี มีเงินงบประมาณและเงินนอก งบประมาณ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่มาก ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมีทรัพยากรบริหารน้อย ขาดแคลน วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ (สนอง ทาหอม, 2531)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ขนาดโรงเรียนส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้วิจัยจึงได้ใช้ขนาดโรงเรียนเป็นตัวแปรต้นในการวิจัยครั้งนี้

ที่ตั้งโรงเรียน

ที่ตั้งของโรงเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสำคัญเพราะพื้นที่ในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลและพื้นที่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลมีความแตกต่างกัน ตามที่ อินชัย ขาชลัก (2533) ได้ศึกษาพบว่าปัจจัยด้านสภาพความเจริญของชุมชนมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อปัจจัยด้านขวัญกำลังใจของครู ซึ่งสอดคล้องกับ จูติชัย จุฬาพรธนาชาติ (2528) ได้วิจัยพบว่า การติดตามงานของผู้บริหารแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามสถานที่ตั้งของผู้บริหาร จากการศึกษาของ พรรณี สุวดี (2536, หน้า 262 – 264) พบว่าโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง มีสภาพองค์การที่แตกต่างกับโรงเรียนที่ตั้งอยู่นอกอำเภอเมือง

จึงสรุปได้ว่า โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลย่อมมีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากโรงเรียนที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล ย่อมส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนด้วยเหตุนี้พื้นที่ตั้งของโรงเรียนจึงเป็นตัวแปรที่น่าสนใจและผู้วิจัยได้นำมาศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

รุ่ง สุพรหม (2530) ได้ศึกษาระดับปัญหาการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ปัญหาการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

ลอ มงคลการุญช์ (2530) ได้วิจัยเรื่องเกี่ยวกับ ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า มีปัญหา คือ การจัดสรรงบประมาณยังไม่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการที่จำเป็นของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ ครูมีภาระในการสอนมากไม่มีเวลาผลิตและเตรียมสื่อการสอน งบประมาณมีจำกัด ไม่เพียงพอในการจัด

หาหนังสือสำหรับศึกษาค้นคว้าของครูและนักเรียน ขาดการวางแผนการปฏิบัติงานด้านการนิเทศ การศึกษาอย่างเป็นระบบไม่มีการวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อนำมาปรับปรุงและทำคลังข้อสอบ

ชวนพงษ์ ลั่นชัย (2531) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาการปฏิบัติงาน เร่งรัด คุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง ผลการวิจัย พบว่า ระดับปัญหาการปฏิบัติงานเร่งรัดคุณภาพการศึกษา โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารมีปัญหาการปฏิบัติงานด้านกระบวนการนิเทศภายในมากกว่าด้านอื่น ๆ

ประจวบ รักพงษ์ (2533) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีปัญหาการบริหารงาน ด้านวิชาการ ด้านหลักสูตร และด้านการเรียนการสอนแตกต่างกัน

เกียรติ หิรัญกาญจน์ (2534) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ยกเว้นองค์ประกอบการนิเทศภายในอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน ปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดย ส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นองค์ประกอบกระบวนการนิเทศ ภายใน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ระสิทธิ์ เมฆสุวรรณ (2535) วิจัยเรื่อง ศึกษาการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลา ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพ การประถมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาด ต่างกัน ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา ไม่แตกต่างกัน

วินัย รัตนพันธ์ (2536) วิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงาน วิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติจริงโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนที่ควร ปฏิบัติ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มี ขนาดต่างกัน ปฏิบัติงานจริงโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดวงจิต แก้วอุบล (2538) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนโรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏ ระดับประถมศึกษา พบว่า การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏ ระดับประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารซึ่งแตกต่างกันด้านวุฒิ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จาร์ส นองมาก (2538) วิจัยเรื่อง การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเอกชน : แนวทางพัฒนาเพื่อเสริมบทบาทการแบ่งเบาภาระของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและวิธีการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นที่มั่นใจของผู้ปกครองที่รับบริการและรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนได้อย่างแท้จริงนั้น ต้องดำเนินการในลักษณะของการรับรองมาตรฐานคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามแนวสากล

ประศึก พ่อล้วน (2530) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ขนาดโรงเรียนต่างกัน มีระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

สปาร์ค (Sparks, 1960) วิจัยเรื่อง ศึกษาเกี่ยวกับผู้บริหารในระดับไฮสคูล ในรัฐเคนตักกี สหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีความเข้าใจในการบริหารงานได้ดีกว่าครูใหญ่ที่บริหารในโรงเรียนขนาดเล็ก

คาลลาร์ด (Callard, 1979) ได้ศึกษาผลการเพิ่มความคาดหวังของบิดามารดาต่อความสำเร็จทางการศึกษาของนักเรียน พบว่าผู้บริหารที่มุ่งเพิ่มความสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนจะต้องสร้างความเข้าใจกับบิดามารดา และต้องยอมรับว่า ความคาดหวังของบิดามารดาต่อความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียนสัมพันธ์กับการเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพนั้น ผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองนักเรียน